

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΕΥΧΟΣ Ε'

ΑΡ.68

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΡΩΜΟΥ ΦΙΛΥΡΑ : Τὸ κορμί σου.—Μοῖρα (ποιήματα)
ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ : Σερενάτα : I—XIX. (ποιήματα)
ΠΑΥΛΟΥ ΛΙΑΣΙΔΗ : Πρέπει σου (ποίημα)
ΠΑΝΟΥ ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΥ : Πικρή ἱστορία.—Ναυαγοί.—Θλιβερὴ μπαλάντα.—'Αναγ-
καστικὴ προαγείωση (ποιήματα)
ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ : Τὸ χέρι τοῦ Κάιν (διήγημα)
LORD DUNSANY (μετάφρ. Χ. Μοδινού) : Ὁ Σατανᾶς παζαρεύει (μονό-
πραχτο δράμα)
ΚΩΣΤΑ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ : Μοναξιά (ποίημα)
ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ : Εἰκόνες Ἑλλήνων μεταβυζαντινῶν ζωγράφων στὴν Κύπρο
(μελέτη)

(Συνέχεια ἀπὸ μέσα)

ΚΥΠΡΟΣ

ΦΛΕΒΑΡΗΣ, 1941

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Διευθυντής: ΝΙΚΟΣ Ι. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ,

Κερύνεια

Τυπογραφείο: «ΝΕΟΣ Κόσμος» Θωμά Γ. Κυριακίδη

ΛΕΥΚΟΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ: ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ: Φιλολογικός 'Απολογισμός.—Κυπριακά Σημειώματα: ΘΕΟΔΟΤΟΥ ΧΡ. ΚΑΝΘΟΥ: Τὸ στοίσιωμα.—Κριτική: ΚΩΣΤΑ ΠΡΟΥΣΗ: «Νίκου Νικολαΐδη, Πέρ ἀπ' τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό».—ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ: «Χρ. Γαλατοπούλου, Τὸ Γράμμα τοῦ Στρατιώτη καὶ ὁ Δρόμος τῆς Δαμασκού».—Ἐθνικὰ Πένη: «ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»: Ἰωάννης Μεταξᾶς.—Εἰδήσεις.—Τύπος.—Βιβλία.—Ἀλληλογραφία.

ΣΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ: Ἐνασύνθεση (ποιήματα)

ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Στοιχεῖα ἀντικειμενικῆς κριτικῆς (μελέτη)—Μετανάστευση ἀρχαίων Κυπρίων (ποίημα)

Π. Δ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ἐνα ἔγγραφο

ΚΩΣΤΑ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ: Ἡ σκουριά (διήγημα)

Ν. ΞΙΟΥΤΑ: Ἡ ἀπαγγελία (μελέτη)

Κ. ΜΟΝΤΗ: Τρία ποιήματα

υπριακὰ Γράμματα

ΕΤΟΣ Ε'
ΑΡ. 68

ΚΥΠΡΟΣ

ΦΛΕΒΑΡΗΣ, 1941

ΤΟ ΚΟΡΜΙ ΣΟΥ

(Ανέκδοτα ἀπὸ τῆ συλλογῆ *Μήτσου Μαγαλοῦ*)

Τὸ κορμί σου, τὸ θεῖο τὸ κορμί σου,
καθὼς σπαθίζει ξάφνου τὸ κενό,
σάν ξεδιπλώνεται ἡ ρητὴ ἡ ἀλκή σου
λαμπαδωτὴ, πρὸς τὸ γλαυκὸ οὐρανό.

Τὸ ἀχτινωτό, σάν ξεσπαστό, κορμί σου
μαστίχι συμπηχτό, ξάφνου πηχτό,
ζύμη ποῦ ἐψήθη, κάλυκας ἡ ὄρμη σου,
κῶμα σὺ ὑπέρων, βέλος τιναχτό.

Σέ ποιά σκληρὴ κι' ὀλάπαλη ἐζυμώθη
μήτρα κι' ἀργοπετάχτη ἀσφιστό,
καλοῦπι σχήματος ἐπήρε, ὀρθώθη
σ' ἀδρὴ μορφὴ καὶ ὄψι ἀποδοστό ;

Στὴν ἀγαλμάτινην, ἀβίαστη μέση,
ἔγγιξε τὴ ζώνη ποῦ ἄσφιχτη κυλᾶ,
πρὸς τὴν ἀρμονικὴ λεκάνη ὡς πέση
κάτω πρὸς τὴν ἀρρέματη κοιλιά.

Σάν τὸ χαράκι, στρογγύλεμα ποῦ φτιάνουν
στὸ καρβέλι, ὁ θεῖος σου ὄμφαλός,
πυργίσκος ποῦ γύρω του ὄλαυξάνουν,
σάν ἀθώρητες σκῆτες μεσ' τὸ φῶς.

Κι' ἡ πηγὴ, ποῦ μαντεύεται, μαγεία,
λακούβα, νὰ φυλάξῃ τὸν ὀπό
τῆς νειότης, τὴν ἀθάνατην ὑγεία,
ν' ἀποδώσῃ τὸν ὕπατο καρπό.

ΜΟΙΡΑ

Μοῖρα, πόσο μ' ἀδίκησες, τὸν ἐκλεκτό σου, ἐμένα,
μόλις ἐφούντωνα στὸ φῶς, σὰν θεῖο μπουμπούκι—ὠϊμένα—
τὴ σαρκοβόρα φύτρωσες τὴν ἐρινύα στὰ στήθη,
μὲ σάπιες, σὰν τῆς μηλιάς ἀνθό, στὸ πρῶτο ὀρνίθι. (1)

Τόσων τροπαίων ματαίωσες τὴν ὕψωση στὸ δρόμο
μιᾶς ἄτυχης, ποῦ ἐπρόδωσαν, ζωῆς, ἀδικημένης,
τὴν προίκισες μ' ἄενναο παλμό, παθιάρη τρόμο,
στὸ στάδιό της τ' ἄχαρον, ὀρμῆς φαρμακωμένης.

24)10)30

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

(1) Στὸ χειρόγραφο πρωτογράφηκε ὁ 3ος καὶ 4ος στίχος :

*«Τὴ σαρκοβόρα, φύτρωσες, τὴν ἐρινύα στὸ αἶμα
μὲ σάπιες, σὰν τῆς μηλιάς ἀνθό, στὸ πρῶτο γέμα»*

ποῦ κατόπι διόρθωσε ὁ ποιητὴς μὲ τὰ ἴδια του χέρια ὅπως τὸ παραθέ-
τουμε ἐδῶ.

M. M.

« Σ Ε Ρ Ε Ν Α Τ Α »

(ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ)

I

Νύχτα. Κ' εἶναι σὰ δάκρυ τὸ φεγγάρι,
κρεμάμενο στὰ βλέφαρα τοῦ Ἀπειροῦ.
Σιγή. Κ' ἦρθεν ἡ Μνήμη νὰ μὲ πάρει
στὰ γαλανὰ δρομάκια ἐνὸς ὄνειρου.

Ρεμβά, σιγαληνά τὰ βήματά μας.
Μὲ μάτια φεγγοβόλα ὑπνοβατοῦμε.
Κ' ἐνῶ τὰ δέντρα σκύβουνε μπροστά μας,
τίς λιτανεῖες τῶν ἴσκιων χαιρετοῦμε.

Ἔνα λιγνὸ κι' ἀνάερο κυπαρίσσι
τὸ ζώνει σφριγηλὴ κληματαριά.
Κ' ἐστάθη τὸ φεγγάρι νὰ στολίσει
μὲ κρῖνα τὰ πλεγμένα τῶν κλαριά.

Περνοῦμε, καὶ ριγοῦν τὰ δάχτυλά μας,
ἐνῶ τὰ δένει μιὰ σκέψη μυστική :
— Μὴν ἦτανε μονάχα τὰ εἶδωλά μας
τὸ θαῦμα ποῦ ἀντικρύσαμεν ἐκεῖ ;

Σταθήκαμε στὴν ἄχραντη γαλήνη,
κι' ἀπάντησε ἀπ' τὰ βάθη ἓνα βιολί :
— Σύμπλεγμα τῶνειρό σας ἔχει γίνει,
γιατὶ θ' ἀγαπηθήκατε πολὺ.

XIX

ΑΓΑΠΗΣΑ τὸν ἥλιο μὲ τὸ πάθος
τῶν ὀραματισμῶν σ' ἓνα νησί,
ποῦ ἐχάθη στὴν οὐμίχλη καὶ στὸ βάθος
ἀναζητᾷ μιὰν ἐλπίδα τοῦ χρυσή.

Τὴν ἀπολλώνεια δύση ἔχω λατρέψει
— γιὰ τῶρα μὰ της συχνὰ παραμιλῶ —
καὶ μὲ τὰ ρόδα της εἶπα νὰ μὲ στέψ
ἢ Μοῖρα ὅταν τὰ μάτια θὰ σφαλῶ.

Τὸν ἑναστρο οὐρανό, τὰ χἀη, τὰ βάθη,
τὴν Ἄνοιξη, τὰ δέντρα τ' ἀνθισμένα,
τ' ἀγάπησα, μὰ πιὸ πολὺ ἔχω μάθει
νὰ ζῶ γιὰ ν' ἀγαπῶ μόνον Ἑσένα.

Μὰ κάποτε ἡ ψυχὴ μου, ὅπως καὶ τώρα,
τὰ περασμένα σὰν ἀναπολεῖ,
τρέμει σὰ μιὰ χορδὴ, μὴν ἔρθ' ἡ ὥρα
νὰ κλαίει ποῦ δὲν σ' ἀγάπησε πολὺ.

ΤΕΥΚΡΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

Π Ρ Ε Π Ε Ι Σ Ο Υ

Μὲ τὴν καρκιάμ μου σ' ἀγαπῶ, ἐμ μπορῶ πκιὸν νὰ μὲν τὸ πῶ,
τὸ φέμαν ἐμ με σῶννει
γιατὶ τζι' ἂν παιζῶ τὸχ χῶστον, στὰ σιεῖλη μου ζῶγκραφιστόν
τὸ γέλιος μὲ προδῶννει!
Σὰν τὸ σκουλούτζιν μὲς τὴν γῆν ἔτσ' ἤτουν τζ' ἡ χαρὰ μου πρίν,
τὸν νῆλιον ἐν τον εἶεν,
τζι ἄξυππα γίνηκεμ πουλλίν, τζι' εἰς τ' οὐρανοῦ τὴν τζιεφαλήν
ἐπέτησεν, τζι' ἐπῆεν.
Γιὰ τοῦτομ πρέπει σου πολλὰ νὰ σ' ἀγαπῶ, τρανταφυλιά,
τζιαὶ τῆς τιμῆς ρεκλάμα,
γιατ' ἔκαμες διπλόγ καλόν: ἀρκόντινές μου τὸ μυαλὸν
τζιαὶ τὴν καρκιάμ μου ἀντάμα.

ΠΑΥΛΟΣ ΛΙΑΣΙΔΗΣ

ΠΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Φίλε μου ! Θὰ θυμᾶσαι τίς ὠραῖες μέρες
 ποὺ τίς ἐζήσαμε μαζὶ
 Φορτώνοντας ὄνειρατὰ σὲ φαντασίας γαλέρες
 πρὸς τ' ἄγνωστο νησί.

Τοὺς ἐνθουσιασμοὺς μας στὰ μεγάλα καὶ ὠραῖα
 τοὺς ἄκουε ἡ βουβὴ βραδιά
 Ὡσπου τὰ βήματά μας σέρνονταν μοιραῖα
 μὲς τῆς ταβέρνας μιὰ γωνιά.

Γυρίζαμε — χωρὶς κοντάρι — Δὸν Κιχώτες
 τὰ πλάτια ὅλης τῆς γῆς
 Κ' ἐζούσαμε σὲ χίμαιρες, σὰν τοὺς ἵπποτες
 μιᾶς περασμένης ἐποχῆς.

Ἐβλέπαμε τὸν κόσμον σὰν πηγὴ τῆς καλωσύνης
 — τρελλὰ κι ἀνίδεα παιδιὰ —
 Κ' ἐσυμπονούσαμε τοὺς σκλάβους τῆς πικρῆς ὀδύνης
 μ' ὅλη μας τὴ λεπτὴ καρδιά.

Τώρα μᾶς πρόφτασαν τὰ χιόνια, κ' οἱ τυφῶνες
 ἀπλώνουν γύρω φοβεροί.
 Βρῆκαν τὴ νειότη μας οἱ κεραυνοὶ καὶ οἱ χειμῶνες !
 μᾶς δέρνει κ' ἡ πυκνὴ βροχὴ.

Φίλε μου ! Θὰ ξανάρθουνε οἱ νοσταλγίες οἱ πρῶτες
 τὴ νέα θ' ἀντικρύσουμε αὐγὴ ;
 Ἡ θ' ἀπομείνουμε στοῦ πόνου μας τὸ βράχο σὰ δεσμῶτες
 ὡς τὴ μοιραία μας στερνὴ στιγμή ;

ΝΑΥΑΓΟΙ

Με ψεύτικες ἐλπίδες νανουρίσαμε
γιὰ χρόνια τὸν ἀνίδεο ἑαυτὸ μας
καὶ μὲ τὴ φαντασία κατακτήσαμε
τὸν κόσμον καὶ τὸν κάναμε δικό μας.

Τὰ φλάμπουρα τῶν ἰδεῶν κρατήσαμε
καὶ γίναμε οἱ μοιραῖοι πρωτοπόροι,
τῆς θάλασσας ζωῆς τοὺς σάλους ἀγνοήσαμε
σάμπως παλιοί, τρελλοὶ θαλασσοπόροι.

Μὰ ἦτανε πολὺ σκληρὴ ἡ Μοῖρα μας
κ' ἐθόλωσε τ' ὄνειρα τοῦ τῆ βρῦση.
Ξεσχίσανε οἱ ἀνέμοι τὴν πορφύρα μας
κ' ἐξόριστοι βρεθῆκαμε σὲ ξερονῆσι.

Καὶ τώρα στὸ περίγυλο στεκόμαστε
σὲ κρύες χειμωνιῆς καὶ καλοκαίρια
κ' ὑψώνουμε μὲ δίχως νὰ ντρεπόμαστε
ὀλόλευκες παντιέρες τ' ἄδεια χέρια.

ΘΛΙΒΕΡΗ ΜΠΑΛΑΝΤΑ

Μέσα στὴ νύχτα θὰ κινήσουμε
γυρεύοντας τὰ φῶτα τὰ χαμένα.
Μὲ τὴν ἐλπίδα μιᾶς ὥρας χαραυγῆς
θᾶν' ἢ πορεία μας ὑποφερτῆ.
Στῶν κρύων ἀνέμων τις βοῆς
καὶ στῶν καλοκαιριῶν τις κάψες
μέσα στὰ ρίγη καὶ τὸν ἴδρω
θᾶναι τὸ βῆμα μας ἀλύγιστο
καὶ σταθερό· πάντα τὸ ἴδιο!
Στῶν πολικῶν νυχτῶν τὰ χιόνια
τὰ βήματά μας θὰ χαράξουν ἴχνη
καὶ θὰ ψηλώσουμε λευκὴ παντιέρα
στὶς σιωπηρὲς ἐκτάσεις, σύμβολο
τῆς νίκης μας καὶ τῆς εἰρήνης.
Εἴμαστε οἱ λιποτάκτες τῶν μαχῶν
κ' οἱ ὀραματιστὲς καινούργιων κόσμων.

Μάνα θλιμμένη σὲ φτωχὸ κατώφλι
τὸ δάκρυ τῆς σφουγγίζει, καὶ θυμᾶται
τὸν γιὸ τὸν ἀκριβό, καὶ τὸν καλὸ
τὸν ἀδερφὸ ποῦ μῆνες τώρα καὶ οἱ δυὸ
γράμμα δὲ γράφουν.

Τῶν ἐκδικητικῶν μηχανικῶν πουλιῶν
ἀκούονται οἱ κρωγμοὶ στὴν ἀτμοσφαῖρα.
Σκορποῦν τὸν ἔλεθρο παντοῦ, τὸν πανικὸ
καὶ τοῦ θανάτου ἀπλώνουν τὴ φοβέρα!
Παιδάκι βυζαστάρικο τὰ στήθια
τῆς καλῆς του μάνας τὰ γυρεῦει
ἀνώφελα, καὶ κλαίει κ' ὑποφέρει.
Δάκρυ δὲν ἔχει γιὰ νὰ χύσει
γιὰ τὴ μάνα ποῦχει σβύσει
καὶ ποτές δὲ θὰ τὴ βρεῖ.

Νέοι! πικροὶ κι ὠραῖοι νέοι
ποῦ βάλατε στὰ στήθια κούφια μίση
καὶ παρατήσατε τὴν πόλη σας!
Κ' ἐσεῖς ἀγροτικὰ παιδιὰ τοῦ κόσμου,
π' ἀφίσετε στὸν κάμπο τὸ ἀλέτρι,
τὰ πρόβατα στὰ δάση, καὶ φτάσετε
μὲς στῶν τυφῶνων τὶς μανιές
καὶ τῶν ὠκεανῶν τὶς τρικυμίες!
Κρύφτηκε ἡ ἀγάπη ντροπιασμένη
καὶ ἡ μεγάλη τῆς ἰδέα χλώμιασε
σὰ φθισικὰ κοπέλλα!

Παντοῦ σκοτάδι εἶν' ἀπλωμένο,
κόλαση βρῆκε ὅλη τὴ γῆς
ποῦ φόρεσε τὸ φόρεμα τὸ πένθιμο
τ' ἀνάξιο καὶ ματωμένο.
Δῶσ' μου τὸ χέρι σου, φοβᾶμαι
ἐγιόμισ' ἀπὸ μίσος κάθε δρόμος!
Γινήκαν οἱ ματιές λαυρὲς πυρούμενες
τὰ βήματα μηνύματα τῶν θρήνων.
Δῶσ' μου τὸ χέρι σου, φοβᾶμαι
ἐγιόμισ' ἀπὸ μίσος κάθε δρόμος!

Στερνὴ μετάγνοια, μὴν ἀργεῖς·
σὰν ἥλιος ἔλα στὶς καρδιές.
Κ' ἐσὺ γαλήνη τῆς ἰδέας φώτισε
τὰ σκοτεινὰ μυαλά τὰ πλανημένα.
Στερνὴ μετάγνοια, μὴν ἀργεῖς·
σὰν ἥλιος ἔλα στὶς καρδιές!

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΓΕΙΩΣΗ

Καημός μεγάλος στήν ψυχή μας κ' εἶναι τὰ χέρια μας δετὰ
νὰ πολεμήσουμε μ' ἀντρέια τὸν ἐχθρό μας !

Κάποιο σκοτάδι ἀγκαλιάζει τὸν ἑαυτό μας καὶ κρατᾶ
σκλάβο πουλί τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τ' ὄνειρό μας,

Προσμένουμε ν' ἀναφανεῖ τὸ γλυκοφῶς μὲς στήν ἀνατολή
καὶ νὰ κινήσουμε γιὰ μακρινὰ ταξίδια,
μᾶς βρίσκει ὅμως γρήγορα μιὰ δύση τόσο ἀπατηλή
καὶ μένουμε σὰ ναυαγοὶ στὰ ἴδια.

Λέμε πῶς αὔριο τὸ πουρνὸ τὰ χελιδόνια θὰ μᾶς ρθοῦν
καὶ θὰ τρυπώσουνε στήν κάμαρά μας
τοῦ λυτρωμοῦ τὰ γλυκοτράγουδα νὰ ποῦν
καὶ νὰ λικνίσουν τὴν χαρὰ μὲς στήν καρδιά μας.

Κοιτάζουμε τὰ σύγνεφα μέσα στὰ μάκρη τ' οὐρανοῦ
καὶ τὰ λογιάζουμε καράβια καὶ γαλέρες.
Κινᾶνε τ' ἄτια τ' ἀσυγκράτητα τοῦ νοῦ
καὶ μᾶς τραβοῦνε μὲ μανία στοὺς αἰθέρες.

Καὶ φθείρεται καὶ πάει τῆς ζωῆς μας τὸ χρυσὸ κερὶ
καὶ στάζει κι ὄλο πιὸ πολὺ μικραίνει
Καὶ τ' ὄνειρο μας κρύβεται, χλωμιάζει σὰν μικρὸ παιδί
καὶ μιὰν ἀυγὴ χωρὶς παράπονο πεθαίνει.

1940.

ΠΑΝΟΣ ΤΑΛΙΑΔΩΡΟΣ

ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΙ·Ν

ΚΕΙΝΑ τὰ καλὰ χρόνια! Κεῖνοι οἱ εὐτυχισμένοι καιροί! Ὁ ἥλιος πρόβαλε ξαφνικὰ χρυσὸς κ' ἡ μέρα δακρυογελοῦσε, σὰν κοπέλλα ντυμένη τὰ νυφιάτικα πέπλα τῆς ὅταν ἀποχαιρετᾷ τὴ μάνα τῆς φεύγοντας μὲ τὸν ἀγαπημένο στὸ ἐρωτικό τους ταξίδι. Ἦτανε Μάρτης. Τὰ χωράφια ὀλοπράσινα, τὰ βουνὰ μαβιά, τὰ σύνεφα ξεθωριασμένα.

Καθαρὲς στάλες ἀπὸ τὴν περαστική βροχή, ἀργοστέκουνταν συλλογισμένες, προτοῦ κυλήσουν κάτω στὴ γῆ κι ἀπορροφηθοῦνε στοὺς ἔτοιμους νὰ σκάσουνε κόμπους τῶν καρποφόρων. Σὰ νὰ θέλανε νὰ καθρεφτίσουν στὴν παρθενικὴ σφαιρικὴ τους ὑπόσταση, τὸ ἀστραφτερὸ πανόραμα τοῦ χαρούμενου κόσμου. Κ' ἕνας γαλάζιος καπνὸς πάνω ἀπ' τὶς φρεσκοπλυμένες κόκκινες κεραμιδένιες στέγες ἀνοίγε τὴν ὄρεξη γιὰ καθαρὰ τραπεζομάντηλα, γι ἀχνιστὰ πιάτα καὶ γιὰ καλομαγειρεμένα φαγιά.

Οἱ λάσπες σκληραίνουνταν στοὺς στενοὺς μαιανδρικοὺς δρόμους, ἐλαστικές σὰν καουτσούκ, καὶ τὰ παιδιὰ μὲ ξώβεργα ἢ φάκες τρέχαν ξυπόλυτα πηγαίνοντας ἔξω στοὺς βελούδινοὺς ἀγροὺς νὰ πιάσουνε καρδερίνες.

Ἦτανε Μάρτης· ἐρχότανε ἡ Ἄνοιξη. Χαμογελοῦσε τὸ θεϊκὸ κρίνο τοῦ εὐαγγελισμοῦ στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων.

— Τί βλέπεις μπάρμπα Γιαννακό ;

— Θωρῶ τὸ σπίτι μου, γιέ μου! . . . Ἐσὺ τί κοιτάζεις ;

— Ἐγώ ; τὴ φτώχεια μου, μπάρμπα !

Ναί! μέσα σὲ κείνη τὴν ἀνοιξη, στὸ ξεφάντωμα τῶν κόσμων, δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο νὰ ἰδεῖ, τίποτε νὰ θαυμάσει ὁ μπάρμπα Γιαννακός. Ὅταν ὁ ἥλιος καταδεχότανε νὰ σκύψει στὸ πεζοδρόμι τοῦ φτωχικοῦ σιδεράδικου, δρασκελοῦσε ἀργοπάτητος τὴν πλατεῖτσα ποῦ χώριζε τ' ἀρχοντικό του, ἀπὸ τὴ σειρά τὰ μικρομάγαζα. Καθότανε ὦρες πολλές, ἀμίλητος, νυσταγμένος, ἐβδομητάρης. Καμάρωνε τάρχοντικό του. Ὁ Δημήτρης ὁ σιδεράς κοίταζε τὴ φτώχεια του.

Τὰ χρόνια ἀποκοιμίζουν κάθε μας αἴσθηση. Τὰ χρόνια εἶναι βαριά. Πεθαίνει κάθε φιλοδοξία καὶ σβύνεται ἡ δράση. Χάνεται ἡ διάθεση τῆς ἐνέργειας κι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἄλλη ἀνάγκη παρὰ λίγο ψωμί καὶ λίγη ζέστα.

Ὁ μπάρμπα Γιαννακός στὴν καρέκλα του, ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ φτωχικοῦ σιδεράδικου, ἔμοιαζε ξεχαρβάλωτη πίππα παρατημένη στὴν ἀγκωνὴ μιᾶς κρσαποθήκης. Ὁ μουστος τῆς ζωῆς, πιπεράτος δὲ θὰ ξανάβραζε στὰ σωθικά του. Καμάρωνε τάρχοντικό του !

Πάνω ἀπὸ τὰ φτωχόσπιτα ὑψωνόταν περήφανο σὰ φρούριο. Ἄνοιγε τὸν πυλῶνα του στὴν πλατεῖτσα, τόσο φαρδιά ὥστε νὰ χωρεῖ τὸ λαντὸ μὲ τὰ ξυπασάρικα ἄλογο ποῦ ἔπαιρνε τὴν ἐγγονή του, τὴν Ἄννα, τὴν Ἄννιτσα, στὸν καθημερινὸ της γῦρο στὴν ἐξοχή. Καὶ τὰ δειλινὰ, ὅταν

ξετρώπωναν οί ἴσκιοι δειλοί στὰ μαιναντρικά σοκκάκια, ἢ φρίζα τάρχοντικοῦ ψηλά, στίς γύψινες γιρλάντες της κρατοῦσε ἀκόμα τὴ δόξα τοῦ ἡλίου πού βασιλεῦε. Καί στὸ μαρμαρωμένο ταρατσο του, ἀνάμεσα τοῦ φωτισμένου οὐρανοῦ καί τῆς σκοταδερῆς γῆς, ἕνας ἄγγελος μὲ διπλωμένες φτεροῦγες, πηγαينوερχότανε.

Γι αὐτὸ τὸν ἄγγελο φοβόταν, ὁ Δημήτρης ὁ σιδεράς. Γι αὐτὸ τὸν ἄγγελο, κοίταζε τὴ φτώχεια του.

Βαθειὰ χαράματ' ἄνοιγε τὸ μαγαζί του κ' ἔπιανε δουλειά. Προσάναβε τὸ κάρβουνο, δυνάμωνε τὴ φωτιά μὲ τὸ φυσερό, ὦρες σφυροκοποῦσε στὸ μὲ ἀμόνι. Συχνὰ νυχτέρευε. Ἀπόχτησε εἰδικότητα στὸ νὰ βάφει μέταλλα. Ἦταν καλὸς τεχνίτης καί περιζήτητος. Ἀπὸ μικρὸς, μεράκι του εἶχε τὰ γὰ ἐργαλεῖα καί τὰ σιδερικά. Ὁ πατέρας του θὰ τὸν ἤθελε ἀμαξά, γιὰ νὰ νᾶναι τοῦ συναφιοῦ του. Μὰ ὁ Δημήτρης δὲν ἀγαποῦσε τᾶλογα, τοὺς στο σταύλους καί τάφεντικά. Ἦθελε νᾶναι ἀνεξάρτητος. Ἔτσι τὸ πατρικὸ ἐπὶ ἐπάγγελμα τὸ συνέχισε ὁ μικρότερος ἀδερφός του ὁ Γιάννης. Ὁ πατέρας αὐτοῦ τὸς ὁ Κυριάκος πέθανε στὴ δούλεψη τάρχοντικοῦ. Μπαζεβάνης τοῦ πίσω ἐπὶ ἀπέραντο περιβολιοῦ του, εἶχε ἀναστήσει τὰ πολλὰ λεμονόδεντρα, πού ὁδὲ τόσο μοσκοβολοῦσανε τὴν ἀνοιξη. Ὅταν ὁ μοναχογιὸς τοῦ μάρμπα οἱ Γιαννακοῦ ἀνάλαβε τὴν περιουσία τοῦ γέρου, παντρεμένος, καί μὲ τὴν νᾶ Ἀννίτσα μωρό, τότε προβίβασε, κάνοντας ἀμαξά τὸν παλιὸ μπαζεβάνη. Ὁ ὁ Κυριάκος δὲν ἄλλαξε τίς βράκες του μὲ τὰ φράγκικα καί τὸ φέσι του ἐμὲ κασκέτο, πού ταιριάζανε στὸ καινούργιο τοῦ ἐπάγγελμα. Ἔμεινε ἔμικ' ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον μὲ ὅτι εἶχε βρεῖ ἀφότου γεννήθηκε. Κι ὁ οἱ μάρμπα Γιαννακὸς δὲν ἄλλαξε τὸ ντύσιμο του μὲ τίποτε. Μὲ ὅλα τὰ οἱ ἀπλοῦτή του, μὲ ὅλα τὰ λόγια τοῦ γιοῦ του καί τῆς νύφης του, ἔστηνε βόπποδι, καί πείσμα, καί φοροῦσε τὴ βράκα του. Μὰ ἡ Ἄννα, ἡ Ἀννίτσα, ὅ ὅ ἄγγελος;

— Παππού, παππού μου! Ντρέπουμε νὰ φορεῖς ἀκόμα τίς βράκες σου! Ἄνὰ τίς βγάλεις!

Ὁ μάρμπα Γιαννακὸς εἶχε τελειώσει μὲ τίς ματαιότητες τοῦ κόσμου.

— Δὲ μὲ θέλεις κοντά σου; Δὲν ἔρχομαι!

Κοιμότανε σὰν ὑπηρετὴς στὸ ἰσόγειο. Ἐκεῖ ἔτρωγε μόνος του· κι ἴσοῦτε ἀνέβαινε στὸ ψηλὸ σπίτι. Καί τὰ χρυσὰ πρωινά, ὅταν ὁ ἡλιος καταχθᾶροχότανε νὰ σκύψει στὸ πεζοδρόμι τοῦ φτωχικοῦ σιδεράδικου, καθότανε ἀπὸ μὲ μίλητος καί καμάρωνε τάρχοντικό του. Ὁ Γιάννης πρωτοφόρεσε τὴ γαμβέρρα, τὸ ψηλὸ καπέλλο, τᾶσπρα γάντια καί τίς λουστρινιές μπότες. Ἦταν ἡ ἀπαίτηση τῆς μικρῆς κυρίας. Μαζί του παραξενεύτηκαν οἱ ἀπλοῖκοι καί τὸν κοροῖδευαν οἱ γνωστοί του. Ἔμοιαζε τὰ μεγάλα φετωιωτὰ μερμήγκια πού βγαίνουν τὴν ἀνοιξη, ὦρες τοῦ ἀπόβροχου, καί τὰ ἔρνουνται μουνδιασμένα καί γελοῖα στὸ νοτισμένο χῶμα. Ὁ Γιάννης πᾶτανε γερὸ κι ἁμορφο παλληκάρι. Ὁ ἀδερφός του, ὁ Δημήτρης ὁ σιδεράς ἔε ζήλευε γιὰ τὰ ρούχα του. Δὲ ζήλευε γιὰ τὸ ἐπάγγελμά του. Μὰ ζήλευε γιὰ τὴν τύχη τοῦ μικροῦ. Γιατί ἔβγαине περίπατο μὲ τὴν Ἀννίτσα. Ἄπρυστὰ στὸν πυλῶνα τάρχοντικοῦ, ἔτοιμο τὸ λαντὸ μὲ τὰ ζυππασιά-μικ' ἄλογα καί τίς ἀστραφτερές ρόδες μὲ τὸ καουτσούκ. Ὁ Γιάννης ἰονοῖγε τὸ πορτόνι στέκοντας προσοχῇ, κ' ἡ μικρὴ κυρία, ἀνέβαινε, καί

θρονιαζόταν ξαπλώνοντας στα όλοβέλουδα μαξιλάρια τών καθισμάτων. Ὁ Γιάννης ἔκλεινε καὶ σβέλτος βρισκότανε στὴ σέρπα καὶ ξεκίναε.

Οἱ γύρω χαζέβανε τὰ λουσα καὶ τὰ καμώματα τών μεγαλουσιάνων καὶ θαυμάζανε τὴν ὁμορφιὰ τῆς Ἀννίτσας.

Ὁ Δημήτρης ὁ σιδεράς, ἔριχνε μιὰ κλεφτάτη ματιὰ καὶ σφυροκοποῦσε, νευρικά τώρα, τὸ πυρωμένο του σίδερο, στ' ἀμόνι. Κοίταζε τὴ φτώχεια του!

Ἄ! γλυκειά πού εἶναι ἡ ζωὴ, ὅταν ἔχεις νειᾶτα γιομάτα ὁμορφιὰ καὶ ὑγεία! Ὅταν ἔχεις τὸν τρόπο σου, κι ὄλα σοῦ ἔρχονται βολικά! Ὅταν ἓνα ὄνειρο, τὸνειρο σου! σέ καθημερίζει κάθε πρωτὶ καὶ σοῦ χαμογεᾶ τις νύχτες, ἀρωματίζοντας τὸν ὕπνο σου! Ὅταν ὁ Θεὸς δέχεται καλόβολα τὴν προσφορὰ σου!

Ἄνοιξε ὁ πυλώνας τάρχοντικοῦ καὶ φάνηκε ὁ Γιάννης σέρνοντας δυὸ ἄλογα. Δοκίμασε τὰ σπηρούνια, ἔψαξε τὰ χαλινάρια καὶ πασπάτεψε ἑλαφριά μὲ τὴν παλάμη του, τὸ ρετσούνι τῆς σέλλας. Στάθηκε προσοχή. Ἐνας χλωμός, ἀσθενικός νέος ἐρχόταν πλάι στὴν Ἀννίτσα. Σβέλτη καὶ μόνη τῆς, καβάλλησε τὸ ἄλογο τῆς. Ὁ Γιάννης βοήθησε τὸ χλωμό τῆς σύντροφο κρατώντας τὰ γκέμια πολὺ κοντὰ στοῦ σαγόνι τοῦ ἀλόγου γιὰ νὰ μὴ τριποδίζει. Τὸ γκαλόπ τάραξε μιὰ στιγμή τὰ στενωσόκκακα. Ὁ Δημήτρης ἀπὸ τὸ πεζοδρόμι τῆς πόρτας του, ἔβλεπε νὰ σμίγει ἡ μαῦρη σιλουέττα τοῦ ἀγνώστου νέου, μὲ τὸ λευκό, φωτεινό, παρθενικό ὄραμα τῆς κόρης. Ὁ ἀδερφός του ὁ Γιάννης ἔκλεισε τὸν πυλώνα κ' ἦρθε κοντὰ του. Μπήκανε στὸ σιδεράδικο καὶ παραγγείλανε καφέδες.

— Τὰ ψήνουν, ἔκανε ὁ Γιάννης.

— Μοῦτρα γιὰ γαμπρός!

— Μὰ ἔχει λεφτά... λεφτά μὲ οὐρά...

Ὁ καφετζῆς σέρβιρε τοὺς καφέδες· μέτριος βαρὺς, γλυκὺς βραστός. Πῆρε τὰ μπρίκια κ' ἔφυγε.

Μιὰ μίγα στριφογυρνώντας, ἔπεσε στὸ φλυτζάνι τοῦ Γιάννη.

— Βρέ, τὴν ἄτιμη! νὰ παραγγείλουμε ἄλλο.

— Στάσου! Καὶ μὲ τὸ δάχτυλο τὴν ἔβγαλε καὶ τὴν τίναξε κάτω. Εἶναι γούρι... Λαχεῖο θὰ μοῦ πέσει!

Ἄργουρφώντας εἶπε ὁ σιδεράς:

— Ἀδερφάκι! πού λές ἡ Ἀννίτσα, θέλει ἄντρα σωστό! Νά, μὲ μπράτσα γερά, πού νὰ σφίγγουν καὶ νὰ λυγᾶ σὰν τὸ σίδερο!

Κ' ἔσφιγγε τὰ ποντίκια στὰ μπράτσα του. Οἱ μυῶνες του, ἀλήθεια, ἦταν ἐξαιρετικοί.

Κι ὁ Γιάννης γελώντας:

— Ἐνα ζητᾶ, τοῦ ἀπάντησε: Νάναι ψηλός! Προχτὲς σταθήκαμε στὸν περίπατο τους, γιὰ ἀνάγκη του... Ἡ κυρία μὲ ρώτηξε: «Πῶς σοῦ φαίνεται, Γιάννη, ὁ κύριος;» «Χμ... καλός, κυρία.» «Δὲν εἶν' ὁμορφος, μὰ δὲ μὲ νοιάζει. Φτάνει, πού εἶναι ψηλός. Συχαίνουμεαι τοὺς ἄντρες μὲ τὰ κοντὰ ἀναστήματα!» Καὶ μὲ κοίταζε καὶ γελοῦσε... Γελοῦσε καὶ μὲ κοίταζε!

«Κοροῖδο!» εἶπε μέσα του ὁ ἀδερφός του καὶ σκέφτηκε νὰ ρωτήσῃ μὰ δὲ φανέρωσε τὴ σκέψη του: «Κ' ἐσύ; Τί κοιτάζεις ἐσύ, ὅταν τυχαίνει ἡ ἴδια νὰ κατουρᾶ;»

Ὁ μπάρμπα Γιαννακὸς ξαναῦρε κάποια ἀσχολία. Στὴ χόβολη τῆς καρδιάς του, σπίθισε μιὰ ἐλπίδα γιὰ τὶς ἐγκόσμιες ματαιότητες. Τὸ ἀρχαῖοντικὸ ἔτοιμαζότανε γιὰ τὸ γάμο τῆς Ἀννίτσας. Θᾶριχναν τὸν παλιὸ ἀθρότοιχο πού ἐζῶνε τὸ μεγάλο του περιβόλι. Σὲ πεζούλι πετρόχτιστο θᾶ στήριζανε κάγκελλα σιδερένια, ν' ἀνοίξει ἡ θεὰ καὶ νὰ δείχνει ὁ κήρυκος μὲ τὰ πολλὰ λεμονόδεντρα. Ὁ μπάρμπα Γιαννακὸς ἐπιστατοῦσε ἀπὸ πρῶτ' ὡς ἀργὰ τὰ βασιλέματα. Λογόφερνε μὲ τοὺς ἐργάτες, ζεσταίνοντας τὸ αἷμα του.

Ἡ ζωὴ δὲν τελειώνει ὅσο πατοῦμε τὴ γῆ. Κ' ἡ λάτρα τοῦ σπιτιοῦ εἶχε ἓνα νόημα βαθύτερο γιὰ τὸ γέρο. Σήμαινε πὼς ὑπάρχει πὼς δὲν ἐπέθανε πὼς κ' οἱ ἄλλοι τὸ λογαριάζουν ἀκόμα. Καὶ τᾶρχοντικὸ ἦτανε δικαίό του.

Τὰ κάγκελα τὰ παραγγείλανε στὸ Δημήτρη. Μπήκε ἡ πρώτη σειρά καὶ πιάστηκε μὲ τσιμέντο γερά, στάγκωνάρια τῆς γωνιάς. Μὰ ὁ σιδεράς ἐπὶ εἶναι νέος καὶ τὸ αἷμα του βράζει. Καὶ τί πόθοι κ' ἀισθήματα χωροῦνε νῆπιτὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου! Ἡ καρδιά μας κρέμεται ἀνάμεσα τοῦ ἐπαινετοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς σκοτεινῆς γῆς. Καὶ ζητᾶ τὸν παρήγορο ἄγγελο τῆς νᾶ τῆς χαμογελάσει. Κι ὁ Σατανὰς κάπου ἀθώρητος τὴν ἀπαρμονεῦει...

Ὅχι, δὲν κοίταζε τὴ δουλειά του δὲν κοίταζε τὴ φτώχεια του. Μὰ τὸ κεφάλι ἀναγυρτὸ κοίταζε ψηλὰ τᾶσπρα στὸ νυχτερινὸ οὐρανὸ. Καὶ ψηλὰ στὸ μαρμαρωμένο ταράτσο, μάντευε τὴ σκιά, σκιά φωτεινὴ, ῥόνος ἀγγέλου. Κι αὐτὸ τὸ ἀμυδρὸ φῶς, ξαφνικὰ γινόταν καθαρτῆρια ἀλλόγλα, κ' ἐξάγνιζε τὸ κατᾶστερο διάστημα, καὶ τὰ μιάσματα τῶν ἀκαταρτων ψυχῶν. Τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτοῦ, μὲ τὴν ἄσημη καταγωγὴ καὶ τὰ τριμένα ροῦχα τῆς ταπεινῆς του δουλειᾶς. Ξᾶστραφε τὸ χάος ἀπὸ τὸ φῶς, ξᾶστραφε κ' ἡ μᾶρρη ψυχὴ του. Κι ὅλα ἐνώνουνταν εὐδαιμονικά. Ὁ Θεὸς ἔσκυβε κ' ἐπίβλεπε τὴν προσφορά του μὲ εὐμένεια.

Καὶ νά, τὰ σιδερένια κάγκελλα πού ὁ ἴδιος στήνει. Τὸ χάος ὀρίζεται, ἀπὸ τὶς μαῦρες γραμμές. Χαρακώνουν τὸν οὐρανὸ καὶ φυλακίζουν τὸνειρο. Κ' εἶναι νύχτα: εἶναι ἀνοιξη. Καὶ τὰ λεμονόδεντρα κοσμοβολοῦνε.

Νύχτα στὸ περιβόλι: ψίθυροι καὶ σιωπὴ φεγγάρι καὶ μαγεῖα. Σκοπέδι καὶ φῶς...

Νᾶχεις μόνο τὴ σκέψη τῆς!

Μὰ τᾶσπρα γάντια καὶ τὰ χρυσὰ κουμπιά; Τὸ καμτσίκι πού περήμονενα σφυρίζει πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τῶν ἀλόγων;

Μόνο τὴ σκέψη τῆς!

Τὰ κάγκελλα στερεώθηκαν καὶ δὲ μένει ἄλλο παρὰ ἡ πόρτα. Δευτέρα, μὲ τὸ καλὸ, θὰ μονταριστεῖ...

Στὸ δῶμα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ ὁ Δημήτρη, ἔχει μπροστά του ἓνα ἀνενάτι πρωτογέμιστο. Μονάχος ἀνάσυρε τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ μαγγανοπήδαδο τοῦ περιβολιοῦ τῆς. Εἶναι Σαβατόβραδο κ' εἶναι μεσάνυχτα. Μοχλῆτος ἔπλυνε τὰ ἐσφρουχὰ του ἀφήνοντάς τα τρεῖς νύχτες γεμοφεγγογιά στὴ μπουγάδα. Τὰ στέγνωσε χωρὶς νὰ τὰ ἴδει ὁ ἥλιος. Πῆρε μιὰ

λεκάνη κ' ἔχουσε τὸ νερό. Ψιθύρισε κάτι λόγια ἀκαταλαβίστικα. Σταύρωσε τρεῖς φορές, μὲ τὰ τρία δάχτυλά του τὸν ἀγιασμό του κ' ὕστερα κάθησε σκύβοντας ἀπάνω του. Νᾶχεις μόνο τὴ συλλογὴ της! Καὶ νὰ προσέχεις νὰ ἰδεῖς ποῖο ἀστέρι θὰ σκύψει στὸ νερὸ καὶ θὰ τάναταράξει! Μὰ μὴ γυρίσεις νὰ τὸ ἰδεῖς στὸν οὐρανό. Στὴ λεκάνη μέσα κατεβαίνει τὸ πνέμα καὶ ξόρκισέ το τρεῖς φορές νὰ σὲ ἀγαπήσει! Πρόσεχε νὰ μὴ φύγει ἡ σκέψη σου, ἀπὸ κείνη. Καὶ μὴ στρέψεις νὰ ἰδεῖς τίποτε ἄλλο. Ἡ θὰ στραβωθείς ἢ θὰ μείνεις στὸν τόπο!

Ἄμα βουτσει τὸ δεξί σου αὐτί, θᾶναι καλὸ σημάδι. Τότε φώναξε, τρεῖς φορές, τὸνομά της.

Ἄν ὅμως βουτσει τὰριστερό σου, τότε θᾶναι ὁ ἀντίμαχος καὶ νὰ τὸν καταραστεῖς!...

Καὶ νὰ! τὸ νερὸ σαλεύει... Σκύβει ὁ Δημήτρης καὶ βλέπει ἕν' ἄστρο νὰ τοῦ χαμογελά, μέσ' στὸν ἄπατο βυθὸ τῆς σκοτεινῆς λεκάνης. Ταῦτιά του βουτίζουνε... «Συχαίνουμαι τοὺς κοντούς» λέει. Καὶ τὸν κοίταζε καὶ γελοῦσε... Γελοῦσε καὶ τὸν κοίταζε...

Ἄστραφτε τὸ φῶς στὶς λευκὲς κουρτίνες. Ἄστραφτε τόσο στὰ ἔπιπλα καὶ τοὺς τοίχους! Ἄνας Γερμανοεβραῖος ψευτομηχανικὸς πρῶτόφερε τὴ νέα ἐφεύρεση. Ἄπο μέρες καταγινόταν μέσα στὴν ξύλινη παραγκούλα πλάϊ στοὺς σταύλους. Ἐζῶσε τάρχοντικό μὲ σύρματα καὶ τὴν ψηλὴ φρίζα του καὶ τὸν πυλώνα μὲ τριπλὴ σειρὰ λαμπιόνια.

—Σὰ νᾶναι μέρα! ψιθύριζαν οἱ περίεργοι ἀπλοῖκοὶ χαζεύοντας ἀπὸ μακρῶ. Μὰ ναί! καινούργια μέρα θανάτελλε στάρχοντικό πὸ γιόρταζε ἐπίσημα τοὺς ἀραβῶνες τῆς Ἀννίτσας. Κ' ἡ ὁμορφὴ Ἀννίτσα, ὁ ἄγγελος, θὰ γεννοῦσε παιδιὰ πὸ τόσο λαχταροῦσε ὁ μάρμπα Γιαννακός. Καθισμένος, μὲ τὴν καινούρια του φορεσιά σὲ μιὰ βελούδινη πολυθρόνα στὴ μεγάλη σάλα, ἔκλαιγε σὰ μωρό. Ἡ Ἀννίτσα μὲ τὸν ἀραβωνιαστικό της ἤρθαν καὶ γονατίζοντας μπροστά του τοῦ φίλησαν τὸ χέρι. Συκινημένος τοὺς ἄλλαξε τὰ χρυσὰ δαχτυλίδια.

Ἦτανε μιὰ στιγμὴ χαρᾶς, χαρᾶς πὸ λευκῆς ἀπὸ τὸ ἄσπρο ἠλεκτρικὸ φῶς, πὸ ἔκανε νὰ χλωμιάζουν τάναμένα πολυκάντηλα καὶ τάσημένα βαριὰ κηροπήγια.

—Τέχνη... καὶ τέχνη! ἀδερφέ μου, ψιθύρισε ὁ Δημήτρης σταῦτ τοῦ Γιάννη, βλέποντας τὸ Γερμανοεβραῖο νὰ μπαινοβγαίνει στὴ μηχανή του. Εἴμαστε καὶ θὰ μείνουμε γύφτοι! Τοῦτος ὁ κόσμος, δὲν εἶναι γιὰ μᾶς... Κ' ἔνοιωσε μέσα του θλίψη, θλίψη μεγάλη καὶ μίσος δυνατό καὶ θᾶθελε νὰ χαλοῦσε αὐτὴ τὴ γιορτὴ, αὐτὴ τὴ φωτοχυσία, καὶ σὲ ὅλα νᾶπεφτε σκοτεινιά, σκοτεινιά καὶ τρόμος...

Τὸ σαλόνι ἐστραφε ἀπὸ τὰ φῶτα καὶ τὶς χαρούμενες φωνές. Μὰ τὸ ἄσπρο παρθενικὸ φῶς δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ ἐξαλείψει τὶς ρυτίδες ἀπὸ τὰ πρόσωπα καὶ τὶς ἀσχήμες ἀπὸ τὴν ὄλη ζωὴ, Ἄστραφταν οἱ λευκὲς κουρτίνες, τὰ ἔπιπλα καὶ οἱ τοῖχοι. Τὸ κρίνο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἄνθιζε στὴν καρδιά τῆς Ἀννίτσας. Μὰ οἱ ψυχὲς τῶν δυὸ φτωχῶν ἀδερφῶν ἐκεῖ πίσω ἀπ' τὸ σταῦλο, μένανε μαῦρες, κλεισμένες στὸν πόνο τους καὶ στὸ μίσος, χωρὶς τὰ εὐεργετικὰ δάκρυα τοῦ γλυκασμοῦ στὴν προσμονὴ μιᾶς εὐτυχίας....

Κείνα τὰ καλὰ χρόνια ! Κείνοι οἱ εὐτυχισμένοι καιροί !

Τότε ἦταν παράδεισος ὅλη ἡ γῆ, καὶ τὸ φίδι περπατοῦσε στὸν ἥλιο κ' ἐρχότανε στὴ συντροφιά σου. Μὰ τότε στὴ συντροφιά σου εἶχες τὸν ἴδιο τὸ Θεό, πού σοῦ κουβέντιαζε φιλικά !

Γιὰ τὸ χατήρι τῆς Ἄννιτσας, μαλάκωσε ἡ σκληρὴ καρδιά τοῦ μάρμπα Γιαννακοῦ. Πέταξε τίς βράκες καὶ ντύθηκε φράγκικα ! Κι ὁ Δημήτρης ὁ σιδεράς, μποροῦσε γιὰ τὸ χατήρι τῆς, νὰ φορεῖ παπούτσια ψηλοτάκουνα ! Γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ κι ὁ ἀδερφός του ὁ Γιάννης ξύρισε τὸ μουστάκι καὶ ντύθηκε μασκαράτα, κ' ἔμεν' ἔτσι ντυμένος σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ !

Κεῖνος τοῦ πήρε τὴ θέση του. Μὰ πού νὰ τὸ φανταστεῖ κανεὶς ; Νὰ κάθῃσαι ψηλά, νὰ κρατᾶς τὰ γκέμια καὶ τὸ καμτσίκι σου νὰ σφυρίζῃ πάνω ἀπ' ὅλα. Κι ὅταν ὁ ἄγγελος θέλει κάτι, νὰ σοῦ χαμογελά . . . ἐσύ νὰ σκύβεις . . . καὶ νὰ σοῦ λέει «Εὐχαριστῶ !» Αὐριο θὰ μονταριστεῖ κ' ἡ σιδερένια πόρτα καὶ μιὰ καὶ κλείσει δὲ θᾶναι εὐκολὴ στὸν καθένα.

Ὁ Δημήτρης πήρε τὸ φιδωτὸ μονοπάτι τὸ καλοστρωμένο μὲ φιλό κοκκινόχωμα. Θὰ τὸν ἔβγαζε στοὺς σταύλους τάρχοντικοῦ. Ἐκεῖ θᾶβρισκε τὸν ἀδερφό του νὰ καταγίνεται μὲ τὴν ταγὴ τῶν ἀλόγων.

Ὁ κόσμος ἄλλαξε. Πρῶτα οἱ Ἄγγελοι ἀνεβοκατέβαιναν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ, ψάλλοντας ἢ ὑμνώντας τὸν Κύριο καὶ τὸν ἄνθρωπο, τὸ ὁμοίωμα Του. Βασίλευε ἡ ἀγαθοσύνη κ' ἦταν παράδεισος ὅλη ἡ γῆ. Τὸ φίδι δὲ σερνόταν μὲ τὴν κοιλιὰ του. Ἀγαποῦσε τὸν ἥλιο κ' ἦταν ὁ σοφώτερος φίλος καὶ σύμβουλος τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ αἷμα δὲν εἶχε ἀκόμα βάψῃ κόκκινη, τὴν ἰερὴ ὀλανθισμένη ποδιὰ τῆς μητέρας Γῆς. Κι ὁ Θεὸς δὲν εἶχ' ἐγκαταλείψει τὰ πλάσματά Του. Κάθε στιγμή ἔνοιωθες πλάϊ σου τὴν πνοή του. Μποροῦσες νᾶκουες τὴ φωνὴ Του καὶ νὰ κουβέντιαζες φιλικὰ μαζί Του. . . .

Δροσερὴ αὔρα ἀνατάραζε τὰ σκοτεινὰ φύλλα κ' ἡ λεπτὴ εὐωδιά τῶν ἀνθισμένων λεμονόδεντρων μεθοῦσε τὴν αἴσθηση.

Ξαφνικὰ ὁ Δημήτρης ἀνατρίχιασε σύγκορμα. Ἐκεῖ μπροστά του, δυὸ βήματα μόλις, στεκόταν ἕνας φωτεινὸς ἄγγελος μὲ διπλωμένες φτεροῦγες. Θὰ πετάξῃ κι ἀνάερος θὰ χαθεῖ στὸ ἄπειρο ; Τὸ φίδι πού κοιμόταν κουλουριασμένον στὴ μαύρη καρδιά του, ἄκουσε στὴ χειμωνιάτικη νάρκη του, τὸ μήνυμα τῆς ἀνοιξῆς Σάλεψε καὶ ζητοῦσε τροφή.

Ὁ σιδεράς ὄρμησε κι ἄδραξε στὰ γερά μπράτσα του τὴν Ἄννιτσα. Κυλίστηκαν στὸ γρασίδι. Κραυγὲς πού ζητοῦσανε βοήθεια.

Ὁ Γιάννης ἀπὸ τοὺς σταύλους ἔτρεξε, μὲ τὸ μαχαίρι πού κρατοῦσε γιὰ τὸ τριφύλλι τῶν ἀλόγων καὶ στὸ σκοτάδι χτύπησε τυφλά. . . .

Ἡ πύρινη ρομφαία δὲν ἄστραψε, διαχωρίζοντας τὸ στερέωμα. Ὁ Θεὸς ἐγκατάλειψε τὰ πλάσματά Του, πρὶν ἀπὸ αἰῶνες.

LORD DUNSANY

Ο ΣΑΤΑΝΑΣ ΠΑΖΑΡΕΥΕΙ

[Ἡ σύντομη αὐτὴ σκηνὴ εἶναι γραμμένη ἀπὸ τὸν θεατρικὸν συγγραφέα καὶ διηγηματογράφον Lord Dunsany ποῦ μόλις τώρα διορίστηκε στὴν Ἑδρὰ Βύρωνος γιὰ τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸν τόμον «Plays of Near and Far» ποῦ πρωτοτυπώθηκε στὸ Λονδίνο, τὸν Φλεβάρη τοῦ 1923.

Ὁ Lord Dunsany γεννήθηκε στὸ Λονδίνο τὴς 24/7/1878. Μορφώθηκε στὸ περίφημον κολλέγιον τοῦ Eton καὶ κατόπι φοίτησε στὴ στρατιωτικὴ σχολὴ Σάντχερστ. Πῆρε μέρος στὸν μισοερικὸν πόλεμον στὴν Νότιον Ἀφρική καὶ στὴν τελευταίαν μεγάλη εὐρωπαϊκὴ σύρραξιν. Στὰ 1909 παρουσιάστηκε ὡς θεατρικὸς συγγραφέας στὴ σκηνὴ τοῦ Δουβλίνου μὲ τὸ ἔργον τοῦ «The Glittering Gate». Ἡ κριτικὴ τὸ ὑποδέχθηκε μὲ πολὺ εὐνοϊκά σχόλια. Τὰ γνωστότερα θεατρικὰ ἔργα τοῦ εἶναι: The Gods of Mountain (1911), A Night at an Inn (1916), If (1921), καὶ τὰ περιεχόμενα στὴ συλλογὴ «Alexander and other plays» (1925). Τὸ βιβλίον τοῦ «The Gods of Pegana» εἶχε ἐγκαινιάσει τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ ὡς διηγηματογράφου ποῦ ὑπῆρξε ἀρκετὰ γόνιμη καὶ εἶχε ἀρκετὴ ἐπιτυχία. Τὸ ἔργον τοῦ τόσο τὸ θεατρικὸν ὅσο καὶ τὸ διηγηματογραφικὸν τὸ διακρίνει ἡ λεπτὴ φαντασία, ὁ θρυλικὸς μῦθος, ἡ ρομαντικὰ πλούσια καὶ ζωηρὰ χρωματισμένη γλῶσσαν.]

DRAMATIS PERSONAE

ΑΔΕΛΦΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ.
ΑΔΕΛΦΟΣ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ.
ΑΔΕΛΦΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ.
ΣΑΤΑΝΑΣ.
ΣΜΟΓΚΣ.

Ἡ Σκηνή: Ἕνας κρύπτης Μοναστηριοῦ. Ὁ ΑΔΕΛΦΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ κάθεται σ' ἓνα πέτρινον πάγκον ἀπάνω διαβάζοντας. Πίσω τοῦ ἓνα παράθυρον.

Εἰσέρχεται ὁ ΑΔΕΛΦΟΣ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Ἀδελφέ, δὲν μπορούμε ν' ἀμφιβάλλουμε, πειά.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Ἔτσι, ἔ;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Εἶναι βέβαιο. βέβαιο.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Κ' ἐγὼ ἔκανα τὴν ἴδια σκέψην.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Εἶναι φανερό τώρα, φανερό σάν Εἶναι βέβαιο.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Μὰ γιατί ὄχι; Στὸ κάτω, κάτω γιατί ὄχι;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Ἐννοεῖς;

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Δὲν εἶναι παρὰ ἓνα θαῦμα.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Ναί, μὰ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Μὰ δὲν νόμιζες πῶς θᾶταν δυνατό νὰ δεῖς ἓνα θαῦμα;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Ὅχι, ὄχι, ὄχι αὐτό. Μὰ ὁ Ἀδελφὸς Ἀντωνῖνος

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Μὰ γιατί ὄχι αὐτός; Εἶναι ἅγιος ὅσο καθε ἄλλος, νηστεύει ὅσο καθε ἄλλος, φορεῖ πειὸ χοντρά φορέματα ἀπὸ τοὺς πειὸ πολλοὺς ἀπο μᾶς, καὶ κάποτε μαστίγωσε μιὰ γυναῖκα γιατί κοίταξε τὸν νεώτερον μας—καὶ τὴ μαστίγωσε ἀπὸ καρδιάς.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Κι όμως ὁ Ἄδελφός Ἀντωνῖνος !

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Μὰ γιατί ὄχι ;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Τὸν γνωρίζουμε κάπως. Δὲν γνωρίζει κανεὶς τοὺς μακαριστοὺς ἁγίους τῶν οὐρανῶν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Ὅχι, ὄχι πραγματικά. Οὐδέποτε σκέφτηκα πὼς θᾶβλεπα κάτι τέτοιο ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ τώρα, τώρα . . . λὲς πὼς εἶναι βέβαιο ;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Βέβαιο.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Ἄ, ναί. Φαινόταν κάτι τέτοιο γιὰ μερικὲς μέρες. Στὶς ἀρχὲς νόμισα πὼς εἶχα κοιτάξει ἀνάμεσα στὸ ἀνατολικὸ παράθυρο περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε, νόμισα πὼς ἦταν ὁ ἥλιος ποὺ εἶχε θαμπώσει τὰ μάτια μου. Κ' ἔπειτα, ἔπειτα ἦταν φανερά κάτι ἄλλο.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Εἶναι βέβαιο τώρα.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Ἄ, ναί.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : (κάθεται δίπλα του κι ἀναστενάζει) : Δὲν τὸν ζηλεύω καθόλου γι αὐτό.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : (μὲ κάποιον βαρὺ τόνο) : Μὰ οὔτε κ' ἐγώ.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Εἶσαι θλιμένος, ἀδελφέ !

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Ὅχι δὲν εἶμαι θλιμένος.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Μὰ νὰ τὸ βλέπω.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Ἄς εἶναι.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Τί σὲ θλίβει, ἀδελφέ ;

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : (Ἀναστενάζει) Δὲν θὰ ποτίσουμε πειὰ τὰ ρόδα, ἐκεῖνος κ' ἐγώ. Δὲ θὰ κυλινδρίσουμε πειὰ τῆ χλόη. Δὲ θὰ περιποιηθοῦμε ξανά μαζί τὰ λουλούδια.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Ἄ, μὰ γιατί ; Μὰ γιατί ; Δὲν ὑπάρχει μιὰ τὴν ὅση μεγάλη διαφορά.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Ὑπάρχει.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Αὐτὸ εἶναι ὁ σταυρός μας, ἀδελφέ· πρέπει νὰ τὸν βαστάξουμε.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Ἄ, ναί. Ναί, ναί.

[Κτυπᾷ ἓνα κουδούνι δυνατὰ.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Τὸ κουδούνι τῆς ἐξώθυρας, ἀδελφέ ! Καλοκάρδισε, εἶναι τὸ κουδούνι τῆς ἐξώθυρας ποὺ κτυπᾷ !

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Γιατί νὰ καλοκαρδίσω ἐπειδὴ κτυπᾷ τὸ κουδούνι τῆς ἐξώθυρας ;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Γιατί, ἀδελφέ, ὁ κόσμος βρίσκεται μπροστὰ στὴν ἐξώθυρα. Θὰ δοῦμε κάποιον. Αὐτὸ εἶναι ἐξαιρετικό. Κάποιος θαρθεῖ καὶ θὰ μιλήσει γιὰ τὸ μεγάλο κόσμο. Ὡ καλοκάρδισε, καλοκάρδισε, ἀδελφέ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Νομίζω πὼς μοῦ βαραίνει ἡ καρδιά σήμερα.

[Εἰσέρχεται ὁ ΤΖΩΝ ΣΜΟΓΚΣ

ΣΜΟΓΚΣ : Τί νέα Ἀφεντικό. Ποίος ἀπὸ σᾶς εἶναι ὁ πρωτοκαλόγηρος ;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Ἡ Αὐτοῦ Αἰδεσιμότης ὁ Ἠγούμενος δὲν εἶναι ἐδῶ.

ΣΜΟΓΚΣ : Δὲν εἶναι, δὲν εἶναι δῶ, ἔ ;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Μὰ τί ζητᾶς, φίλε μου.

ΣΜΟΓΚΣ: Θέλω νὰ ξαίρω τί ζητᾶτε, τὰ κούτσουρα ἔσείς νὰ σκαρώσετε.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Δὲν ἔννοοῦμε τὰ θυμωμένα σας λόγια.

ΣΜΟΓΚΣ: Κάποιος ἀπὸ σας μᾶς κάνει κάτι παιγνίδια πού δὲν ἔχουν τέλος, καὶ μεῖς δὲν παίρνοῦμε ἀπὸ δαῦτα.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Παιγνίδια;

ΣΜΟΓΚΣ: Ναι, θαύματα ἂν σᾶς ἀρέσει πιὸ καλά, καὶ μεῖς δὲν παίρνοῦμε ἀπὸ δαῦτα, οὔτε ἀπὸ τὶς παπαδίστικες μανούβρες καὶ τέχνες.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Τί λέει ἀδελφέ μου;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Φίλε μου, δὲν σὲ καταλαβαίνοῦμε. Ἐλπίζοῦμε πὼς θὰ μᾶς μιλοῦσες γιὰ τὸ μεγάλο κόσμο, τὶς χαρὲς του, τὶς κακίες του, τὶς—

ΣΜΟΓΚΣ: Δὲν παίρνοῦμε ἀπὸ δαῦτα. Δὲν παίρνοῦμε ἀπὸ δαῦτα, αὐτὸ ἔχω νὰ σᾶς πῶ.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Πές μας, φίλε, πές μας τί ἔννοεῖς. Τότε θὰ κάνοῦμε ὅ,τι κι ἂν μᾶς ζητήσεις. Καὶ κατόπι θὰ μᾶς μιλήσεις γιὰ τὸν κόσμο.

ΣΜΟΓΚΣ: Νὰ αὐτός, νὰ αὐτός ὁ ἀγύρτης. Νάτος. Ἔρχεται. Θεούλη μου.!

[Γυρνᾷ καὶ τρέχει. Ἐξέρχεται.]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Εἶναι ὁ Ἄντωνῖνος!

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Μά, ναί, ναί, βέβαια!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Πρέπει νὰ τὸν ἔχει δεῖ κοιτάζοντας ἀπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο τοῦ κήπου.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Πρέπει νὰ τὸ κρύψοῦμε.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Νὰ τὸ κρύψοῦμε;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Δὲν πρέπει νὰ γίνῃ σκάνδαλο στὸ μοναστήρι.

[Εἰσέρχεται ὁ ΑΔΕΛΦΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ φορώντας φωτοστέφανο. Διασχίζει τὴ σκηνὴ καὶ ἐξέρχεται.]

[Ὁ Γρηγόριος κοιτᾶζει μ' ὀλάνοιχτα μάτια.]

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Δὲν πρέπει νὰ γίνῃ σκάνδαλο στὸ μοναστήρι.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Ἔχει μεγαλώσει πραγματικά!

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Ναι, ἔχει μεγαλώσει ἀπὸ χθές.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Ὅταν τὸ κοίταξα τρεῖς μέρες πρὶν μὲν μόλις φαινόταν. Τὸ κοίταξα καὶ μόλις φαινόταν. Μὰ δὲν—Δὲν μποροῦσα νὰ μαντέψω... Ποτέ μου δὲν φαντάσθηκα πὼς θὰ μεγάλωνε τόσο.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Ναι, ἔχει μεγαλώσει σὲ τρεῖς μέρες.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Ἦταν μόλις ἓνα ἀμυδρὸ φῶς ἀπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴ του, μὰ τώρα...!

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Ἦταν ὀλόφλογο χθὲς τὸ βράδυ.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Δὲν μπορεῖ πειὰ κανεὶς νὰ κάνει λάθος.

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Δὲν πρέπει νὰ γίνῃ σκάνδαλο.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ: Νὰ μὴ γίνῃ σκάνδαλο, ἀδελφέ;

ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ: Κοίταξε πόσο εἶναι παράξενο. Ὁ κόσμος θὰ τὸ σχολιάσει. Ἄκουσες τί εἶπε ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος Ὅλοι θὰ τὸ σχολιάσουν.

- 97 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : (θλιμένος) : "Α, ναί.
 0Λ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Πώς θά μπορέσουμε νά τὸ ἀντιμετωπίσουμε
 97 ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΠΕΤΡΟ : Εἶναι, ναί, ναί—εἶναι παράξενο.
 0Λ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Γιὰ πολλοὺς αἰῶνες δὲν ἔχει συμβεῖ κάτι
 παρόμοιο.
 97 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : (θλιμένος) : "Ὅχι, ὄχι. Δὲν ὑποθέτω πὼς ἔχει συμ-
 βεῖ. Καϋμένε 'Αντωνῖνε.
 0Λ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Γιατί δὲ μπόρεσε νά περιμένει ;
 97 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Νά περιμένει ; Πὼς ; Τρακόσια—τρακόσια χρόνια ;
 0Λ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : "Ἢ καὶ πεντακόσια, εἶτε καὶ χίλια ἀκόμα.
 "Ἐχει περάσει τὰ ἐξήντα.
 97 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Ναί, ναί θάταν καλύτερα.
 0Λ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Εἶδες πόσο ντρεπόταν.
 97 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Καϋμένε 'Αντωνῖνε. Ναί, ναί. *Ἀδελφὲ νομίζω
 πὼς ἂν δὲν εἴμαστε δωπέρα θάρχόταν νά καθίσει σ' αὐτὸ
 τὸν πάγκο.
 0Λ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : Νομίζω πὼς θάρχόταν. Μὰ ντράπηκε νάρθει
 μὲ μιὰ τέτοια ἐμφάνιση, μιὰ τέτοια ἐμφάνιση.
 97 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : 'Αδελφέ, ἔλα φεύγουμε. Εἶναι ἡ ὥρα πού ἀγαπᾶ
 νάρχεται καὶ νὰ κάθεται δωπέρα, καὶ νὰ διαβάζει ἀπὸ
 τὸ Βιβλιάριο τῶν Μικρῶν Λειτουργιῶν. "Ἐλα πάμε γιὰ νά
 μπορέσει ἔτσι νάρθει δωπέρα καὶ νά μείνει μονάχος.
 0Λ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : "Ὅπως ὀρίζεις, ἀδελφέ. Πρέπει νά τὸν βοη-
 θήσουμε ὅταν μπορέσουμε.
 [Σηκώνονται καὶ φεύγουν
 97 ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟ : Καϋμένε 'Αντωνῖνε.
 0Λ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ ΣΕΒΗΡΟΣ : (κοιτάζοντας) : Νομίζω πὼς θά γυρίσει τώρα.
 [Ἐξέρχονται. Ἐμφανίζεται τὸ γυμνὸ σανταλοφορεμένο πόδι τοῦ ΑΝ-
 ΤΩΝΙΝΟΥ ἐνῶ ἐξαφανίζεται ἡ τελευταία φτέρνα πρὸς τὴν ἄλλη ἔξοδο.
 [Εἰσέρχεται ὁ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ κάπως ντροπαλός. Πάει στὸν πάγκο καὶ
 κάθεται. Ἀναστενάζει. Κουνάει τὸ κεφάλι του γιὰ νά ξεδέσει τὸν φωτο-
 στέφανο, μὰ δὲν τὸ κατορθώνει. Ἀναστενάζει. Κατόπι ἀνοίγει τὸ βι-
 βλίο του καὶ διαβάζει σιωπηλά. Ἡ σιωπὴ μεταβάλλεται σὲ ψίθυρος
 κ' οἱ ψίθυροί σὲ λέξεις.
 1Α ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : ... ἐν τέλει δὲ ὑπόταξον τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας μας.
 [Εἰσέρχεται ὁ Σατανᾶς. Ἐχει κέρατα, μακρὸ τρίχωμα καὶ γένι ὅπως
 ὁ τράγος. Τὸ πρόσωπό του κ' φωνὴ του φανερώνουν πὼς ἔζησε κά-
 ποτε στοὺς οὐρανοὺς.
 1Α ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : (στέκει κ' ὑψώνει τὸ χέρι) : Ἐν ὀνόματι τοῦ...
 13 ΣΑΤΑΝΑΣ : Μὴ μὲ διώχνεις.
 1Α ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ἐν ὀνόματι...
 13 ΣΑΤΑΝΑΣ : Μὴν πεῖς τίποτε πού γι αὐτὸ μπορεῖς νά λυπηθεῖς ὡσότου
 μιλήσω.
 1Α ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ἐν
 13 ΣΑΤΑΝΑΣ : "Ἀκουσε με.
 1Α ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Τί ;
 13 ΣΑΤΑΝΑΣ : "Ἐπεσε μαζί μου ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ἓνα σπάνιο, σπάνιο
 πνεῦμα, πού τὸ φῶς τοῦ κορμιοῦ του ξεπερνοῦσε στὸ
 κάλλος τὴν αὐγὴ καὶ τὴν ἑσπέρα.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : "Ε και τί ;

ΣΑΤΑΝΑΣ : "Εμείς κατοικοῦμε στὸ σκοτάδι.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Τί ἔχει νά κάνει αὐτὸ μὲ μένα ;

ΣΑΤΑΝ : Γιά τὸ σπάνιο αὐτὸ πνεῦμα θάδυνα τῆ χαρὰ ποῦ σοῦ δίνει ἐκεῖ-
νο τὸ ἔμβλημα, ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸ στολίδι. Γι' ἀντάλλαγμα
σοῦ προσφέρω —

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : "Υπαγε —

ΣΑΤΑΝΑΣ : Σοῦ προσφέρω —

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : "Υπαγε —

ΣΑΤΑΝΑΣ : Σοῦ προσφέρω — Νεότητα.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Δὲ θὰ παζαρέψω μαζί σου τὴν ἁμαρτία.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Δὲν ζητῶ τὴν ψυχὴ σου. *μονάχα ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸ στολίδι.*

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Αὐτὸ δὲν εἶναι γιὰ ὄντα τῆς Κολάσεως.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Σοῦ προσφέρω — Νεότητα.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Δὲ μοῦ χρειάζεται. Ἡ ζωὴ εἶναι ἐξίλασμός κ' ἔχει ὀρισθεῖ
ὡς δοκιμασία. Τὴν ἔχω περάσει μοχθώντας. Γιατί νά σκο-
τισθῶ μοχθώντας καὶ πάλι ;

ΣΑΤΑΝΑΣ : (χαμογελᾷ) : Γιατί ;

ΑΚΤΩΝΙΝΟΣ ; Γιατί νά σκοτισθῶ ;

ΣΑΤΑΝΑΣ : (γελᾷ κοιτάζοντας ἀπὸ τὸ παράθυρο) : Εἶναι ἄνοιξη, ἀδελφέ,
δὲν εἶναι ;

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Καιρὸς γιὰ περισυλλογὴ.

ΣΑΤΑΝΑΣ : (γελᾷ) : Περνοῦν τὸ λόφο κ' ἔρχονται παρθένες ἀδελφέ! Ἄνα-
μεσα στὰ πράσινα φύλλα καὶ τὰ Μαρτολούλυδα.

[Ὁ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ βγάζει τὸ καμουτσί του ἀπὸ τὸ ράσο].

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ἐμπρός ! "Ἄσε με νά τις διώξω μὲ τὸ καμουτσί ἀπ' τὴν
ἄγια μας κατοικία.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Περίμενε, ἀδελφέ, εἶναι πολὺ μακριὰ ἀκόμη. Μὰ δὲ θὰ τις
μαστιγώσεις, δὲ θὰ τις μαστιγώσεις, εἶναι τόσο . . . "Α !
νά μιὰ ἔχει σχίσει τὸ φόρεμα τῆς !

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : "Α, ἄσε με νά τὴ μαστιγώσω !

ΣΑΤΑΝΑΣ : "Ὅχι, ὄχι, ἀδελφέ. Δὲς, μπορῶ καὶ βλέπω ἀπ' τὴ σχισμάδα
τὴν κνήμη τῆς. Δὲ θὰ τὴ μαστιγώσεις. Τὸ μεγάλο καμουτσί
σου θὰ τσάκιζε ἐκεῖνη τὴ μικρὴ κνήμη.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Θὰ κρατήσω ἔτοιμο τὸ καμουτσί μου, ἂν σιμώσει στὴν
ἄγια μας κατοικία.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Εἶναι μὲ τις συντρόφισσες τῆς. Γιορτάζουν τὴν πρωτομαγιά.
Ἐφτά παρθένες. (Ὁ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ σφίγγει τὸ χέρι τὸ καμου-
τσί του). Οἱ ἀγκαλιές τους εἶναι γεμάτες ἀπὸ πασχαλιές.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Μὴ μιλάς γιὰ τέτοια πράματα. Μὴ μιλάς σοῦ λέω.

[Ὁ ΣΑΤΑΝΑΣ ἀκουμπᾷ μὲ νωχέλεια στὸν τοῖχο ἀπάνω χαμογε-
λώντας καὶ κοιτώντας ἀνάμεσα ἀπ' τὸ παράθυρο].

ΣΑΤΑΝΑΣ : Πόσο λάμπουν τὰ φύλλα. Τώρα κάθεται στὴ χλόη ἀπάνω.
Ἐχουν μαζέψει μικρὰ λουλούδια, Ἄντωνίνε, κ' ἔχουν στο-
λίσει τὴν κόμη τους μ' αὐτὰ — γκιρλάντες ἀπὸ μαγιολού-
λυδα.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : (τὴ ματιὰ του γιὰ μιὰ στιγμὴ ταξιδεύει σὲ μακρονές, μακρονές
χῶρες. Ἀσυναίσθητα) : Τί χρώμα ;

ΣΑΤΑΝΑΣ : Μαῦρο.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : "Όχι, ὄχι. ὄχι! Δὲν ἔννοοῦσα τὴν κόμη τους. "Όχι, ὄχι.
Ἐννοοῦσα τὰ λουλούδια.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Κίτρινο, Ἄντωνῖνε.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : (ταραγμένος) : "Α, βέβαια, ναί, ναί.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Δεκαέξι καὶ δεκαεπτὰ, καὶ μιὰ ἄλλη ἀκόμη δεκαέξι. "Όλες
νεαρὲς παρθένες. Τὴ δική σου ἡλικία, Ἄντωνῖνε θὰ στήν
κάνω εἴκοσι. Ἄκριβῶς ἡ ἡλικία πού σου ἀρμόζει.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Δὲν—δὲν μπορεῖς.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Τὰ πάντα εἶναι δυνατὰ γιὰ μένα ἔκτος ἀπ' τὴ σωτηρία.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Πῶς ;

ΣΑΤΑΝΑΣ : Δόσε μου τὸν φωτοστέφανο σου. Κατόπι ἀντάμωσε με
σ' ὅποιαν ὥρα καθῶς φέγγουν τ' ἀστέρια καὶ δὲν ἔχει
λαλήσει ἀκόμη ὁ πετεινὸς κάτω ἀπ' τὴ μεγάλη κερασιά,
ὅταν τὸ φεγγαρι πάει νὰ σβύσει.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ποτέ.

ΣΑΤΑΝΑΣ : "Α, Ἄνοιξη, Ἄνοιξη. Γιὰ δὲς χορεύουν. Τέτοια σβέλτα
πόδια.

Ἰ'Ο ἌΝΤΩΝΙΝΟΣ σηκώνει τὸ καμουσί του.

ΣΑΤΑΝΑΣ (πὺ σοβαρὰ) : Σκέψου, Ἄντωνῖνε, σαράντα ἢ πενήντα Ἄνοιξες.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ποτέ, ποτέ, ποτέ.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Χωρὶς κανένα μόχθο πειὰ. Κοίταξε τες σὰν χορεύουν,
ἐκεῖ μὲ τίς πασχαλιές, στὸ βάθος, κάτω ἀπὸ τὸ λόφο.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ποτέ! Δὲ θὰ κοιτάξω.

ΣΑΤΑΝΑΣ : "Α, κοίταξε τες, Ἄντωνῖνε. Τὰ ἔμορφα κορμιά τους. Καὶ
τὸ θερμὸν ἀγέρα πού πνέει τὴν Ἄνοιξη.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ποτέ. Τὸ καμουσί μου εἶναι γι αὐτές.

Ἰ'Ο ΣΑΤΑΝΑΣ ἀναστενάζει. Οἱ παρθένες στὸ λόφο γελοῦν Ἰ'Ο ΑΝ-
ΤΩΝΙΟΣ ἀκούει τὸ γέλιο.

Τὸν περιλοοεὶ φόβος.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ποῖός... (ἀκούεται ἓνα μικρὸ, κουνδουνιστὸ γέλιο). Ποιὰ
κερασιά εἶπες ;

ΣΑΤΑΝΑΣ : Νὰ τούτῃ πού σκεπάζει τὸ παράθυρο.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ (μὲ κόπο) : Θὰ θεωρεῖται καταραμένη. Θὰ προειδοποιήσω
τοὺς ἀδελφούς. Θὰ κοπεῖ, θὰ καταμελισθεῖ καὶ θὰ ριχτεῖ
ὀλάκερη στὴ φωτιά.

ΣΑΤΑΝΑΣ : (κίπως θλιμένα) "Α, Ἄντωνῖνε.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Δὲ θὰ βάλεις σὲ πειρασμὸ ἓνα καλόγηρο τοῦ εὐλογη-
μένου μας τάγματος.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Ἐρχονται δῶ κάτω, Ἄντωνῖνε.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Τί! Τί!

ΣΑΤΑΝΑΣ : Ἐχει τὸ καμουσί σου ἔτοιμο, Ἄντωνῖνε.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ : Ἴσως, ἴσως νὰ μὴν εἶναι ἄξιος γιὰ μιὰ τόσο ὑπέμετρη
τιμωρία.

ΣΑΤΑΝΑΣ : Ἐχουν μπλέξει μιὰ γκιρλάντα ἀπὸ μαγιόλουδα, μιὰ με-
γάλη λευκὴ γκιρλάντα κρέμεται ἀπὸ τὰ μικρὰ τους χέρια.
"Α, ἂν ἦσουν α νέος Ἄντωνῖνε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ: Μὴ μὲ βάζεις σὲ πειρασμό, Σατανᾶ.

[Οἱ παρθένες τραγουδοῦν, ὁ ΣΑΤΑΝΑΣ χαμόγελᾶ, οἱ παρθένες ὄλο καὶ τραγουδοῦν. Ὁ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ πηγαίνει στὶς ἄκρην τῶν ποδιῶν πρὸς τὸ κάθισμα, πίσω πρὸς τὸ παράθυρο, κάθεται κι ἀφουκράζεται. Οἱ παρθένες ὄλο καὶ τραγουδοῦν. Περνοῦν ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ κουνοῦν τὸν κλάδο μῆδς κερασιᾶς. Τ' ἀνθοπέταλα στρώνονται σεντόνια κοντὰ στὸ παράθυρο. Οἱ παρθένες ὄλο καὶ τραγουδοῦν κι ὁ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ κάθεται κι ἀφουκράζεται.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ (μὲ τὸ χέρι στὸ μέτωπο): Μὲ πονᾶ ἡ κεφαλὴ. Νομίζω πὼς φταίει τὸ τραγοῦδι... Ἴσως, Ἴσως φταίει ὁ φωτοστέφανος. Πάρα πολὺ βαρὺς, πάρα πολὺ βαρὺς γιὰ μᾶς.

[Ὁ ΣΑΤΑΝΑΣ προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ κατ' ἀπάνω του, τὸν ἀφαιρεῖ καὶ φεύγει μὲ τὸ χρυσὸ δίσκο.

Ὁ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ κάθεται σιωπηλός.

ΣΑΤΑΝΑΣ: Ὅταν σβύνει τὸ φεγγάρι.

[Ἐξέρχεται. Περισσότερα ἀνθοπέταλα πέφτουν κοντὰ στὰ παράθυρο. Τὸ τραγοῦδι ἀντηχεῖ. Ὁ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ κάθεται ἥρεμος, μιὰ νέα ἔκσταση σκεπάζει τὸ πρόσωπο του.

Η ΑΥΛΑΙΑ

μεταφ. Χ. ΜΟΔΙΝΟΣ

ΜΟΝΑΞΙΑ

Κανεὶς δὲ θᾶρθει νὰ μᾶς πεῖ λόγια καλά,
Μέσ' στὸ φτωχόσπιτο ἢ σιωπὴ μόνο μιλά...
Τὰ παραθύρια τᾶχω κλείσει ἀπὸ νωρὶς
—Τί μὲ τὸν ἥλιο συντροφιά μας, τί χωρὶς—
Φτωχὴ ψυχὴ! τί θὰ ὠφελήσει λίγο φῶς;
Στὴ μοναξιά μας τὸ σκοτάδι εἶναι ἀδερφός.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Κύριος σκοπός της μελέτης μου αυτής καθόλου δέν είναι οποιαδήποτε απόπειρα για να δώσω με κάθε δυνατή λεπτομέρεια και διάκριση τα χαρακτηριστικά της Βενετοκρητικής ή της 'Ιταλοκρητικής' ζωγραφικής σχολής όπως φανερώθηκε, αναπτύχθηκε και ξαπλώθηκε κατόπι από την άλωση. Θ' αποφύγω ακόμη ν' αναφέρω έστω και μερικές από τις πολλές άνυπόγραφες εικόνες που βρίσκονται σε διάφορες έκκλησίες του νησιού μας. 'Αναντίρρητα, φέρουν τη σφραγίδα της κατασκευής των από άνωνωμα στελέχη της σχολής που άνθισε και κάρπισε έξω από τα νησιωτικά μας όρια. Μονάχα κι άποκλειστικά θα περιορισθώ στο να περιγράψω και να χαρακτηρίσω λίγες εικόνες (μπορετό ν' ανακαλυφθούν με τον καιρό περισσότερες από τους ίδιους είτε κι' άλλους μεταβυζαντινούς ζωγράφους) που τις ύπογράφουν γνωστοί μεταβυζαντινοί ζωγράφοι και που έργα των κοσμοούν σήμερα έλληνικά κ' εύρωπαϊκά μουσεια καθώς και ιδιωτικές συλλογές. Τα έργα και ή πολύχρονη ζωγραφική δράση του 'Ιωάννου Κορνάρου² 'του Κρητός' που είναι κι αυτός ένας μεταβυζαντινός ζωγράφος και εικόνες του βρίσκονται παντού, από τό ένα στο άλλο άκρο της Κύπρου, θ' αποτελέσουν σύντομα, έλπίζω, τό θέμα ειδικού άρθρου μου. Η επίδραση της τεχνοτροπίας του δωπέρα ήταν τόσο δυνατή ώστε έγινε άφορμή να σχηματισθεί ιδιαίτερη τοπική σχολή κάτω από την άμεση επίβλεψη του, στις αρχές, και κάθε μέλος της είχε τη φιλοδοξία να ύπογράφεται μαθητής του 'Ιωάννου Κορνάρου³. Συνέχισε κατόπι για κάμποσα χρόνια κι απέδωσε πληθώρα από έξεζητημένους και παρεξηγημένους καρπούς.

Στή χορεία των προδρόμων της σχολής, προτού ακόμη άρχισει να παρουσιάζεται καθαρή κ' έντονη ή βενεοϊταλική επίδραση στο έργο των Κρητικών, πρό πάντων, και των άλλων 'Ελλήνων Βυζαντινών ζωγρά-

1. O. M. Dalton, *East Christian Art*, 1925, σ. 248, σημ. 1 (για βιβλιογραφία). R. Byron, *The Birth of Western Painting*, London, 1930. D. Talbot Rice, *The Icons of Cyprus*, London 1937, σ. 23 seq. Ν. Δ Καλογεροπούλου, *Μεταβυζαντινή και Νεοελληνική Τέχνη*, 'Αθήναι 1921 σ. 79 seq. Γ. Α. Σωτηρίου, *Όδηγός του Βυζαντινού Μουσείου 'Αθηνών*, έν 'Αθήναις, 1931, σ. 69 seq. Δημ. Σισιλιάνου, *'Ελληνες 'Αγιογράφοι μετά την άλωση*, 'Αθήναι, 1935, σ. 1-44.

2. «'Αθηνά.» τ. 15, σ. 92, πρβλ. Κωνστ. 'Αμάντου, *Συναϊτικά Μνημεία 'Ανέκδοτα*, έν 'Αθήναις 1928. Δημ. Σισιλιάνου *ορ. cit.*, σ. 117-8. 'Ο Σισιλιάνος άγνοεί τη ζωγραφική του δράση στην Κύπρο όπως κι ό Ν. Τωμαδάκης στο άρθρο του που είδε τό φώς στο περιοδ. *Δοήρος* του 'Απριλή του 1941, άφου κλείνει τη ζωή του ανάμεσα στα έτη (1745-1796). 'Επίσης τό όνομα του παραλείπεται από τη Μεγ. 'Ελλ. 'Εγκυκλοπαίδεια.

3. Σε μία εικόνα της 'Αγίας Παρασκευής στο όμώνυμο παρεκλήσι έξω από τη Λευκωσία που γι αυτή ξόδεψε ό Αρχπ. Χρύσανθος ύπάρχει τούτη ή έπιγραφή: «'Η ζωγράφου χείρ των μαθητών Κορνάρου ΑΩς ΧΥ.

φων πού ξεφεύγοντας από την τούρκικη τυραννία πήγαιναν στα Έφτά-νησα και στην Ίταλία, ειδικότερα στη Βενετία, για να έγκατασταθούν και να έξασκήσουν ελεύθεροι το ελεύθερο έπάγγελμά τους, αντιπροσω-πεύεται και ή δική μας πατρίδα με το γνωστό ζωγράφο, τόν Ίωάννη τόν Κύπριο.⁴ Η τοιχογράφηση του θόλου της έκκλησίας του San Giorgio dei Greci στη Βενετία στα 1589-1590 καθώς και της Πρόθεσης, του Άγιου Κωνσταντίνου και της Άγίας Έλένης, της Πεντηκοστής στο διακονικό, της Ανάληψης του Χριστού, της Ψηλάφησης του Θωμά και του Πιλάτου, ένω πλένει τά χέρια του, στο Άγιο Βήμα, είναι δική του έργασία.

Η σχολή πού σ' αύτη άνήκουν οί παρακάτω περιγραφόμενες εικόνες είναι γνωστή πιό πολύ και γενικότερα ως Βενετοκρητική, γιατί είναι άπο-τέλεσμα, καθώς άλλωστε και το ίδιο τόννομα φανερώνει, ένός κράματος άπά στοιχεία της Κρητικής και της Βενετικής σχολής. Παραφυάδες, με έλά-χιστες διαφορές, με το ένα ή το άλλο κοινό χαρακτηριστικό να φανερώ-νεται σέ τούτη ή την άλλη περίπτωση, κάτω άπό μία έντονώτερη μορφή είναι ή Ίταλοκρητική, ή Ίταλοελληνική (σέ τοϋτο το παρακλάδι περιέχε-ται επίσης έργασία Ίταλών ζωγράφων με βυζαντινή επίδραση) και ή Βε-νετοβυζαντινή ή ή σχολή των Μαδονιστών της Βενετίας.

Το πρώτο συνθετικό της είναι υπεύθυνο για την τεχνική της μινια-τούρας, τή χρησιμοποίηση λεπτομερειών στα πρόσωπα, τά σώματα και τά φορέματα, κι όταν άκόμη ζωγραφίζονται μεγάλες εικόνες, για τ' άνοι-χτόχρωμα, φανταχτερά κι άφύσικα στο πρώτο κοίταγμα, χρώματα και γενικά το λευκό φωτισμό. Παρουσιάζει, όμως, μερικά ιδιαίτερα γνωρίσμα-τα όπως τά μακρουλά, υπερφυσικά άναστήματα κ' ένα έντονώτερο φωτι-σμό. Στην Ίταλοκρητική της παραφυάδα οί σκιές μπαίνουν με σκοτεινά χρώματα και τά πρόσωπα άναριπίζονται άπό έκδηλώσεις αίσθηματικών συγκινήσεων. Στην άλλη, την Ίταλοελληνική, ο φωτισμός μπαίνει, στην άρχή όπως και στην πολύ προγενέστερη σχολή της Πόλης, με παράλλη-λες, μικρές άσπρες γραμμές και, πιό ύστερα, με άσπρο χρώμα βαλμένο σέ μάζες. Στίς σκιές άναβιώνει το άσπρο ή το ξέβαθο μπλέ ή βιολέ χρώμα της κλασσικής σχολής της Βυζαντινής πρωτεύουσας ή χρησιμο-ποιείται το χρυσαφι, συμβολικό της άγιωσύνης, πού κατόπι επικρατεί ιδι-αίτερα στη ζωγράφιση εικόνων του Χριστού και της Παναγίας.

Δέν πρέπει όπωσδήποτε να νομισθεί πως τά προαναφερμένα στοι-χεϊα θα τά βρει κανένας όλα μαζί, είτε και μερικά, στην ίδια άναλο-για πάντοτε σ' όλακνερο το έργο των ζωγράφων πού άπαριτίζουν την κύ-ρια σχολή ή κι όποιαδήποτε άπό τις παραφυάδες της. Άνάγκη να υπο-λογίσει άκόμη και την ιδιωματική άτομικότητα πού πότε ξεπροβάλλει έν-τονώτερη και πότε άδυνατότερη και πού γίνεται άφορμή για μία άναπόφευ-κτη άνισότητα στην τέχνη και την τεχνοτροπία ένός ώρισμένου ζωγράφου.

4. Δ. Σιυλιάνου, *op. cit.*, σ. 124. D. T. Rice *op. cit.*, p. 46 n.3: «An icon in the Benaki Museum bears his signature. It is in the Byzantine style and is dated in 1585...» "Ένας άλλος δικός μας άγνωστος ζωγράφος είναι ο Γεώργιος Κυπριώτης, μαθητής του Γεωργίου Μάρκου άπό το Άργος πού ζωγράφισε την 'έν Σαλαμίνι Μονήν της Φανερωμένης' στα 1735. Στα 1751 άνιστόρησε μαζί με τόν άδελφό του δασκάλου του τούς ναούς του Μαυροπούλου—της Άγίας Θέκλας και της Άγίας Παρασκευής. *Λπ. Βυζ. Σπουδών*, Α', σ. 121-122. Πρβλ. Σιυλιάνου, *op. cit.*, σ. 124.

Ι.—ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΟΥΛΑΚΙΣ⁵ Γενήθηκε στις Κυδωνίες της Κρήτης στα 1622 περίπου και πέθανε στην Κέρκυρα, όπου έζησε τα περισσότερα χρόνια της ζωής του, στις 16(11)1662, σύμφωνα με το αυτό το σημείωμα : «1622 Νοεμβρίου 16. απέθανε ο Sr Θεοδωρής Πουλάκις, άγιογράφος από την Κρήτη, άρρωστος πολύν καιρό και έτάφη εις τό μνήμα του Βασιλάκη, ηλικία αυτού ως χρονών έβδομήκοντα». ⁶ Τελειοποιήθηκε κ' έργαστηκε στη Βενετία πιο ύστερα, στην Κεφαλληνία και στην Κέρκυρα. Έργα του, που πάντοτε σχεδόν τα ύπογράφει, ένώ σπάνια τα χρονολογει, βρίσκονται στη Ζακύνθο, την Κεφαλληνία, την Κέρκυρα, την Αίγινα (Μετόχι της Μονής), τη Μονή της Έλευσίνας, στο νησάκι της λίμνης των Ίωαννίνων, στο Βυζαντινό Μουσείο των Άθηνών (Άρ. 271), τό Μπενάκειο, τη Λοβέρδειο και τίς ιδιωτικές συλλογές Στερμπίνι (Sterbini), Σταθάτου, Χωρέμη, Μακκά και Καυταντζόγλου. Στίς εικόνες των Μουσείων και συλλογών αυτών πρέπει να προστεθεί και μία άκόμα του Άγίου Ίωάννη του Θεολόγου που βρίσκεται στον Άρχιεπισκοπικό ναό του Άγίου Ίωάννη στη Λευκωσία. Ο πρώτος που πρόσεξε την εικόνα τούτη ήταν ο καθηγ. Γ. Σωτηρίου και δημοσίευσε μία καλή φωτογραφία της στο Λεύκωμα των Βυζαντινών Μνημείων της Κύπρου. ⁷ Περιγράφεται όμως δώπερα για πρώτη φορά :

Διαστάσεις : μκ. 0, 78½, έκ. — πλ. 0, 57 έκ.

Τα χρώματα έχουν τοποθετηθεί άπάνω στο λεπτό γύψινο έπίστρωμα της πινακίδας που ύποστηρίζεται από δυό όριζόντια ξύλα, βαλμένα κανονικά, άπάνω και κάτω στο πίσω μέρος. Μία ρωγμή αρχίζοντας από την κάτω άκρη του άνοικτου εύαγγελίου διασχίζει τό κάτω μέρος του σώματος του Άγίου, πιο πολύ προς την άριστερή μεριά, και κόβει σχεδόν στη μέση την πινακίδα της άναπαράστασης. του θαύματος του δαιμονιζομένου (Άρ. 7). Το έπίπεδο γενικά, τό εύθύγραμμο πλαίσίωμα των εικονιδίων από τη ζωή και τη δράση του Θεολόγου και τά στενά διαστήματα που τά χωρίζουν είναι χρυσόχρωμα.

Ο Άγιος όλόσωμος, άσπρομάλης κι άσπρογένης, γυμνοπόδης, φαίνεται πως φορά λεπτόσολα πέδιλα που δένονται με στρογγύλα λεπτά κορδόνια), στηρίζεται άπάνω στο δεξι πόδι. Ο κορμός πήρε μία στροφή προς τ' άριστερά ένώ τό κεφάλι κοιτάζει προς τά δεξιά άπάνω από τον έλαφρά σηκωμένο ώμο προς τη δεξιά γωνία του χώρου που περικόβουν γύρω του τά εικονίδια κι άπ' όπου βγαίνει και περνά, άνάμεσα σέ νεφέλη, μία δέσμη φωτός. Το κεφάλι περιζώνεται από χρυσό φεγγίο ή φωτοστέφανο που τελειώνει σ' άχτιδωτό που και που κέντημα από χτυπημένες ξέβαθες τρυπίτσες.

Φορά χιτώνα που φτάνει βαθειά κάτω ίσαμε τούς άστράγαλους, χρώμα θαλασσί, και πορφυρό μανδύα που τυλίγεται άπάνωθε και γύρω άπ' τό χιτώνα σκεπάζοντας τον άριστερόν ώμο κι αφήνοντας ξέσκεπο τ' άριστερό χέρι που κρατά πέννα-φτερό. Μέσα άπ' τ' άπάνω τραβηγμένα μανίκια

5. Ν. Δ. Καλογεροπούλου, *op. cit.*, σ. 86—88. Δημ. Σισιλιάνου, *op. cit.*, σ. 175—84. Μεγ. Έλλ. Έγκυκλοπαίδεια, τ. Κ, σ. 620γ.

6. Ι. Παπαδημητρίου, «Από την ζωήν και τό έργον του άγιογράφου Θεοδώρου Πουλάκι», *Έπ. Βυζαντινών Σπουδών* έτ. ΙΔ', 1938, σ. 195—200.

7. Γ. Α. Σωτηρίου, *Τά Βυζαντινά Μνημεία της Κύπρου*, Α', έν Άθήναις, 1935, 130β.

τοῦ χιτώνα ξεπροβάλλουν τὰ μανίκια κάποιου ἄλλου φρέματος ποῦ φο-
 ρᾶ ὁ Εὐαγγελιστὴς κάτω ἀπ' τὸν χιτώνα. Οἱ σκιές μὲ λευκὸ χρῶμα σὲ
 σκόρπιες μάζες στὸ πρόσωπο καὶ τὰ φορέματα. Μὲ τὴν ἀπαλάμη τ' ἀρι-
 στεροῦ χεριοῦ ποῦ περνᾶ, γυρισμένο πρὸς τὰ μέσα, ἀπάνω ἀπ' τὴν ἀρι-
 στερῆ σελίδα ὀλάνοιχτου εὐαγγελίου μὲ τὴν ἐπόμενη μελανόχρωμη ἐπι-
 γραφή : «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς» (δεξιὰ σελίδα) «τὸν
 θεὸν καὶ θεὸς» (ἀριστερὰ σελίδα). Στὴ δεξιὰ κάτω γωνία τὸ σύμβολό του,
 ὁ ἀήττος, ποῦ κρατεῖ ἀπ' τὸ ράμφος του μελανοδοχεῖο καὶ στὴν ἀριστερῆ
 κάτω γωνία ἡ ἐπόμενη ἐπιγραφή μὲ μαύρα γράμματα :

Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θ^ο
 Γεωργίου Βραχύμη, ἀφιερωθείσα
 γάρ παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν σε
 βασμίαν μονὴν τὴν ἐπιλεγόμε
 νην τοῦ πίπη, ἐν τῇ περιφῆμῳ Κύ
 πρῳ εἰς Λευκουσίαν καὶ οἱ ἀναγινώ
 σκοντες εὐχεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ
 τὸ κ^ν. Γέγονεν ἐν τῇ κλεινῇ Βενε
 τία ,αχοβ' Ιανουαρίου κ'

Στὴν ἀριστερῆ ἀπάνω γωνία τούτη ἡ ἐπίγραφη

Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩ Ο ΘΕ
 Ο ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΥ
 ΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ

Ὁ Ὁ Ἅγιος πλαισιώνεται ἀπὸ δώδεκα εἰκονίδια ποῦ ἀναπαριστάνουν
 ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴ ζωὴ καὶ δράση του ἐμπνευσμένη ἀπὸ
 τὸ Μηνιαῖο τῆς 26ης Σεπτεμβρίου ποῦ εἶναι ἡ καθωρισμένη γιορτὴ ἀπὸ
 τὴν Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία γιὰ τὴ Μετάσταση του⁸. Ἀρχί-
 ζουμε ἀπὸ τὸ μεσαῖο, ἀκριβῶς ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Ἁγίου, καὶ
 προχωροῦμε πρὸς τὰ δεξιὰ γύρω :

(α) **Η ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΥΡΙΞΙΣ ΔΙΗΣ ΚΑΙ ΛΙΘΟΒΟΛΗΤΕ** : «Ἐορτῆς
 δὲ τῆ Ἀρτέμιδι ἀγομένης τοῖς Ἐφεσίοις, ἀνελθὼν ὁ ἀπόστολος, ἔστη
 ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ, ἔνθα ἦν τὸ μιαρῶτατον ἄγαλμα. Οἱ δὲ ὄχλοι θυμοῦ
 ἐπὶ τούτῳ πλησθέντες, λίθους κατὰ τοῦ Ἰωάννου ἔβαλλον· οἱ δὲ λίθοι
 μὴ τούτου τὸ παράπαν ἀψάμενοι, τὸ ἄγαλμα μᾶλλον συνέτριψαν εἰς
 λεπτά...»

(β) **ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΑΙΣΧΙΝΗΝ Τ ΙΔΟΛΩΝ** : Ἐδῶ
 ἀναπαριστάνεται τὸ θαῦμα τῆς ἀνάστασης τοῦ Δόμνου ποῦ τὸν εἶχε
 πνίξει ὁ δαίμονας τοῦ λουτροῦ τῆς Ρωμάνας στὴν Ἐφεσο. Φαίνεται
 ἡ Ρωμάνα γονατισμένη κι ὁ Ἅγιος μπροστὰ στὸ σαρκοφάγο ἀπ' ὅπου
 βγαίνει ὁ νεκρός.

(γ) **Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΜΙΣΙΣ** : Κατόπι ποῦ ἔζησε πενήνταεξὶ χρόνια
 στὴν Ἐφεσο βγήκε ἕνα πρωτὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη μὲ τοὺς ἐπτὰ μαθητές
 του. Ἀφοῦ προσευχήθηκε τοὺς διάταξε κι ἄνοιξαν τὸν τάφο του. Ξα-

8. Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίτου, Μηνιαῖον τοῦ Σεπτεμβρίου,
 κς', ἐν Βενετία, 1843, σ. 166 seq.

πλώθηκε μέσα και τους είπε και τὸν σκέπασαν ἴσαμε τὰ γόνατα. ἔρα
 ξακολούθησε νὰ τοὺς διδάσκει καὶ τελειώνοντας τοὺς παρακάλεσε εἰ
 τὸν ἐπιχωματώσουν ἴσαμε τὸ λαιμό. Συνέχισε τὴ διδασκαλία του κί
 φοῦ τὸν σκέπασαν μ' ἓνα σεντόνι κι ὀλότελα μὲ χῶμα ξεψύχησε,
 ὁ ἥλιος ἀνάτελλε.

(δ) ΤΟ ΒΛΕΜΑ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ ΧΑΡΙΖΕΙ: «Ὅταν βρισκόταν
 Πάτμο εἶχε ἀποχωρήσει μαζί μὲ τὸ μαθητὴ του Πρόχορο σ' ἓνα β
 ὅπου ἔγραψε τὸ εὐαγγέλιό του: «Καὶ συμπεράνας τὸ ἱερώτατον
 πάνσεπτον εὐαγγέλιον παρέδωκε τοῦτο αὐτοῖς· κάκειθεν εἰς ἄ
 διεδόθη τὰ τοῦ κόσμου πέρατα. Ἐξελλθὼν δὲ εἰς τὴν ἀγροικίαν ἰά
 τυφλόν.

(ε) Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ: «Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χρισ
 ἦν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, Ἄ ΔΕΙ ΓΕΝΕ' ΣΕ
 ἐν τάχει καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ Ἰωάνει,
 ἐμαρτύρησεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὃ
 εἶδεν (Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, Ι, 1-3).

(στ) ΤΟΝ ΠΟΝΗΡΟΨΥΧΟΝ ΚΥΝΟΠΑ ΛΙΘΟΠΟΙΕΙ: Τὸ θαῦμα
 ἔγινε καὶ πάλι στὴν Πάτμο. Ἐκεῖ ζοῦσε σ' ἓνα ἔρημο καὶ δύσβατο μ.
 ρος κάποιος περιβόητος μάγος, γνωστὸς μὲ τὸνομα Κύνωψ. Σάν ἔμα
 πὼς ὁ Ἰωάννης κήρυττε τὸ Χριστὸ χολώθηκε κ' ἔστειλε κάποιον
 διαταγῆ του πονηρὸ πνεῦμα νὰ πορευθεῖ στό σπίτι πού ἔμενε καὶ
 τὸν σκοτώσει. Τὸ πνεῦμα πῆγε στάθηκε στὴν ξώθουρα μὰ μόλις τὸ
 ταξε ὁ Ἅγιος ἔφυγε ἀπ' τὸ νησί κ' ἔγινε ἄφαντο. Βλέποντας ὁ Κύν
 πὼς τὸ πνεῦμα δὲ γύρισε, ἔστειλε ἀμέσως ἄλλα δυὸ μ' ἐντολὴ τὸ
 νὰ μπεῖ στό σπίτι καὶ τὸ ἄλλο νὰ περιμένει ἔξω γιὰ νὰ μπορέσει ἔ
 νὰ τὸν εἰδοποιήσει γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ πνεῦμα πού εἶχε μπεῖ σ
 σπίτι εἶχε τὴν ἴδια τύχη μὲ τὸ πρῶτό. Αὐτὸ τὸν ἐξόργισε τόσο
 κατέβηκε ὁ ἴδιος στὴν πόλη κ' ἐκεῖ ἔκανε δυὸ νεκρομαντεῖες ἀναστα
 νοντας νεκροὺς μὲ τὴ βοήθεια τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ὁ Ἰωάνν
 ἀφῆκε τότε νὰ νοηθεῖ πὼς θὰ τοῦ ἀφαιροῦσε τὴ ζωὴ. Ὁ ὄχλος γιὰ ν
 προλάβει χύμηξε ἀπάνω του καὶ τὸν κατασπάρραξε. Ὅλοι τὸν θεώρ
 σαν νεκρό. Μὰ ὁ Ἰωάννης ζοῦσε. Ὁ Κύνωψ πῆγε νὰ τὸν συναντήσε
 «καὶ τὸν τόπον καταλαβῶν λέγει πρὸς Ἰωάννην· βουλόμενός σοι περιε
 σότεραν αἰσχύνην περιβαλεῖν τούτου χάριν εἶσα σε ζεῖν· ἀλλὰ δεῖ
 ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν, καὶ ὄψει τὴν δύναμιν μου καὶ ἐντραπήσει. Ἦσαν
 καὶ οἱ τρεῖς δαίμονες οἱ νομισθέντες ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἐγγέρθαι, ἀκο
 λουθοῦντες αὐτῷ. Καὶ δὴ κρούσας κτύπῳ μεγάλῳ τὰς χεῖρας ἔβαλε
 ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπάντων ἐξαίφνης γενόμενος
 Οἱ δὲ ὄχλοι ἐβόησαν. Μέγας εἰ Κύνωψ καὶ οὐκ ἔστι πλὴν σου.

Ὁ δὲ Ἰωάννης παραγγέλλας τοῖς Δαίμοσι, τοῖς δὴθεν ἐκ νεκρῶν
 ἀναστᾶσι μὴ ἀναχωρεῖν, ἠύξατο πρὸς τὸν θεόν μὴ καταλεχθῆναι ἐν τοῖς
 ζῶσι τὸν Κύνωπα. Παραχρῆμα δὲ ἤχος ἐγένετο μέγας ἐν τῇ θαλάσῃ
 καὶ εἰληθέντος τοῦ ὕδατος, ἔνθα ἔβαλεν ἑαυτὸν Κύνωψ, οὐκ ἔτι ἐξῆλθεν».

(ζ) ΤΟΥ ΔΑΙΜΟΝΙΖΟΜΕΝΟΥ ΤΗΝ ΤΑΡΑΧΗΝ ΥΓΙΕΝΕΙ: «Ὁ δὲ
 Ἰωάννης ἐκουσίως τῇ Πάτμῳ νήσῳ, ὑπερόριος ἐπιβάς τὸν υἱὸν τοῦ Μύ
 ρωνος Ἀπολλωνίδην ἀπαλλάττει τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτῷ Δαίμονος....»

(η) ΤΗΝ ΑΣΤΕΝΙΑΝ ΕΙΣ ΙΓΙΑΝ ΜΕΤΑΒΑΛΛΕΙ: «Καί ἕνα τῶν ἰσπεκτώρων, δυσεντερία συσχεθέντα, καί ἤδη τὰ ἔσχατα πνέοντι λάτο καί εἰς παντελῆ ὑγείαν κατέστησεν...»

(θ) ΖΩΟΓΟΝΕΙ ΤΟΝ ΕΝ ΤΗ ΠΑΓΙΩ ΘΑΛΑΣΣΙ ΠΕΠΝΥΓΜΕΝΟΝ: Ἰλέων δὲ μετὰ τῶν Προτεκτώρων εἰς τὸν τῆς ὑπερορίας τόπον, τινὰ ἢ στρατιωτῶν ἐν τῇ θαλάσσει ἀποπνιγέοντα ἀνέστησε...»

(ι) ΔΙΟΚΕΙ ΕΚ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΩΝ ΔΑΙΜΟΝΩΝ ΤΗΝ ΚΑΤΙΚΗΝ: ὁλλῶν δὲ καί ἐτέρων γενομένων σημάτων ὑπὸ Ἰάωνου καί τῆς φήμης ἢ θαυμάτων πανταχοῦ διατρεχούσης, ἰδὼν ὁ δαίμων ὁ παραμέων τῷ ᾧ τῆς Ἀρτέμιδος πάντα τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ γενόμενα καί ὡς μέλλει καί τὸς ἐκεῖθεν ἀπελαύνεσθαι... Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰωάννης. Παραγγέλλω σοὶ ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ Ναζωραίου μηκέτι οἰκῆσαι ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ καί ἐξῆλθεν ὁ Δαίμων εὐθέως ἐκ τῆς πόλεως.»

(κ) ΤΩΝ ΑΝΙΑΤΟΝ ΠΑΡΑΛΙΤΟΝ ΕΝΔΟΞΩΣ ΙΓΙΕΝΕΙ: «...Ἐπιστάς ἢ ἐν τινι τόπῳ, καλουμένῳ Τύχη ἰάσατο παράλυτον ἐπὶ δώδεκα ἔτη ἀτακείμενον, ὃς καί ἀνέστη δοξάζων τὸν Θεόν.»

(λ) Ἡ ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΤΕΘΝΕΟΤΩΝ. Ἡ ἀναπαράσταση τούτη συνεχίζει τὸ θαῦμα τῆς σκηνῆς τοῦ λιθοβολισμοῦ: «...εὐξαμένου δὲ τοῦ Ἀποστόλου, βρασμὸς μέγας γέγονεν τῆς γῆς, καί ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν ἐκ τοῦ πλήθους ἄνδρες ὡσεὶ διακόσιοι, αἱ ἀπέθανον. οἱ δὲ λοιποὶ μόλις ἐκ τοῦ φόβου ἐκνήψαντες ἐδέοντο τοῦ θεοῦ τοχεῖν τρόμος καί κλόνης ἐπῆλθεν αὐτοῖς· ἅμα δὲ ἀναστήσας αἱ τυχὲς τεθνεότας. Καί διη προσευξαμένου καί πάντας ἀναστήσαντος...»

Κάτω δὲ ἀπὸ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ θαύματος τοῦ δαιμονιζομένου παρῶν ἢ ἐπόμενῃ ἐπιγραφῇ: ΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΟΥΛΑΚΙ.

Τὸ ἔργο τοῦτο ἀντιπροσωπεύει καί χαρακτηρίζει τὴν ὄριμη τεχντροπία τῆς σχολῆς καί τῆς τέχνης τοῦ ζωγράφου του, δηλαδὴ, παρουσιάζει ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ποὺ τοῦ λογιζονται ὡς προτερήματα ἢ τοῦ καταλογίζονται ὡς μειονεκτήματα: Λεπτὴ αἴσθησις σύνθεσης καί σχεδίου, μικρογραφικὴ ἐπιδειξιωσύνη, εὐστροφία φαντασίας ποὺ ὑπερβάλλοντας κάποτε ὀδηγεῖ ἔξω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, διακοσμητικὴ εὐαισθησία ἀλλὰ καί ἀνισοτήτα εἰκονογραφικῆς τεχντροπίας καί ἐκτέλεσης. Ἐδῶ παρουσιάζεται αὐστηρὸς ὁπαδὸς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, ἔχοντας ὑπόψιν τοῦ ἀρχαιότερου πρότυπα, (εἰκ. ε: Ἡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ), ἀλλοῦ—κι αὐτὸ εἶναι ὅ,τι συμβαίνει τις πῶς πολλές φορές—ξεπροβάλλει γνήσιας ἀντιπρόσωπος τῶν δυτικῶν ἐπιδράσεων. Κ' εἶναι ἡ εἰκόνα τούτη μιὰ μαρτυρία ἀκόμη πῶς ὁ Πουλάκις συνήθιζε νὰ χρησιμοποιεῖ τὸ δικό του πορτραῖτο γιὰ νὰ δώσει τὴ μορφή τῶν προσώπων τῶν ἔργων του.⁹ Σχετικὰ μὲ τὸν δωρητὴ κύρ Τζορτζή Βραχύμη πρέπει νὰ παραδεχθῶμε πῶς αὐτὸς ἦταν τὸ ἴδιο πρόσωπο μ' ἐκεῖνο ποὺ μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα γεννήθηκε στὴ Λευκοσία ἀπ' ὅπου φεύγοντας τὴν τουρκικὴ τυραννία

9. Α. Ξυγγοπούλου, *Ἡ Αὐτοπροσωπία Θ. Πουλάκι*, Ἐπ. Βυζ. Σπουδῶν, ΙΔ', 1938, σ. 201—206: «... ὁ Πουλάκις διὰ τὰς ἀνδρικές μορφάς τῶν ἔργων του χρησιμοποιεῖ ὀρισμένον ἐντελῶς ἀτομικὸν τύπον, ὅστις κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀποδειχθέντα εἶναι ἢ ἴδια αὐτοῦ μορφή... Κατὰ ταῦτα δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἔχομεν τόσας αὐτοπροσωπογραφίας τοῦ Πουλάκι ὅσας περίπου καί ἀνδρικές μορφάς εἰς τὰ ἔργα του.»

πήγε κ' έμπορεύτηκε στη Βενετία. Αντίγραφο τής διαθήκης του σώζονται σήμερα στη βιβλιοθήκη τής Μονής Κύκκου και σ' αυτή έγκαταλείπονται κληροδοτήματα χρηματικά στον "Άγιο Ίωάννη του Πίπη στη Λευκωσία που είναι σήμερα ο Άρχιεπισκοπικός ναός. Ο Θεολόγος ήταν ο πρεσβύτερος του Άγιου, καθώς φαίνεται από τὰ αποσπάσματα στην ύποσημείωση, και στο ναό του στη Λευκωσία χάρισε τήν εικόνα του ζωγραφισμένη από τον Πουλάκι.¹⁰

II. ΒΙΚΤΩΡ ΚΡΗΣ¹¹. Δέν μās είναι γνωστό πού τής Κρήτης και σ' ποιο χρόνο γεννήθηκε. Ο Καθηγ. Άμαντος στο βιβλίο του «Συναϊτικά Μνημεία Άνεκδοτα», Άθήναι, 1928, σ. 51, αναφέρει εικόνα τής Παναγίας στο παρεκκλήσι τής Άγίας Βάτου με τήν ύπογραφή «Χείρ Βικτωρος Κριτός ΑΧΕ'». Η χρονολογία έλέγχεται από τó Σισιλιανό, ορ. cit. (σ. 60)¹² που Ισχυρίζεται πώς αυτή Ισοδυναμεί με τó 1650 κι όχι τó 1600 γιατί ο Ιερέας ζωγράφος Βικτωρ έζησε κ' έδρασε τó δεύτερο μισό τού 17ου αιώνα. Η δική μας όμως εικόνα, όπως θά φανεί παρακάτω, χρονολογείται στα 1538 κ' έτσι δικαιώνεται στην άποψη του ό κ. Άμαντος γιατί ο Βικτωρ δέν μπορούσε νάταν έκατό δώδεκα χρονών όταν ζωγράφιζε τήν Παναγία τής Άγίας Βάτου. Έργόστηκε στον "Άγιο Γεώργιων Έλλήνων στη Βενετία κ' έργα του βρίσκονται στη Μεσσήνη, Σινά, τὰ Μουσεία τών Άθηνών και σέ διάφορες έλληνικές ιδιωτικές συλλογές. Σ' αυτά πρέπει να προστεθεί τώρα τó ποτραίτο τής κεφαλής τής Παναγίας πού φυλάγεται στην Άγία Νάπα τής Λεμεσού. Ο μ. Τρισιάνης σ' ένα άρθρο του πού είδε τó φώς στην έβδομαδιαία έφημερίδα τής Λεμεσού "Άλήθεια', Άρ. (675) 1539 τών 8)10)1910 με τίτλο «Ο Νάος τής Άγίας Νάπας Λεμεσού—Μία Επίσκεψις—Άρχαία εικόνες έν αυτό—Έπιτύμβιοι πλάκες—Αί τοιχογραφίαι τής Άρχαίας Έκκλησίας» σημειώνει άπλως τήν εικόνα, τó ζωγράφο και τó έτος τής κατασκευής της, μά δέν ηλαθεμένα τή χρονολογία τής έπισκευής (1767) χωρίς ν' αναφέρει κ' τόννομα τού έπισκευαστή εκεί πέρα.

Διαστάσεις: μκ. 0.20 εκ.—πλ. 0.15½ εκ.

Η εικόνα είναι κυρίως ποτραίτο τής κεφαλής τής Παναγίας μ' έλαφρά κλίση προς τ' άριστερά, (έλάχιστο τμήμα τών ώμων και τού στήθους τούπου Όδηγητήρα, σέ ψιλό γύψινο έπίστρωμα άπάνω σέ μονοκόμμη

10. Πρώτος πού πρόσεξε τή διαθήκη αυτή ήταν ό κ. Χρ. Παντελίδης στον κεφαλόλογο του χειρογράφου τής Μονής Κύκκου, Νέος Έλληνισμός, τ. 10ος, σ. 2. Τό αντίγραφο τής άνεκδοτο, πού μοι δόθηκε από τήν Άδελφότητα για μελέτη και έμμοσίευση, δέν αφήνει καμιά άμφιβολία πώς ο δωρητής τής εικόνας είναι τó ίδιο πρόσωπο με τó διαθέτη. Η διαθήκη είχε γίνει σέ διάφορες περιόδους από τó 1659—1660 κ' είναι πολú ένδιαφέρο έγγραφο από πολλές άπόψεις. Ίδου μερικά σχετικά με τούτη τή μελέτη άποσπάσματα, (σ. 6α): «Και έν πρώτις με δλην ταπεινοσιν παραδίδο την ψυχην μου του πλάστη της, της μακαρίας παρθένου μαρίας, του δεδοξασμένου άγίου Ιωάννου, ευαγγελιστου, τού σκεπαστη μου, και εις δλην τήν ουρανικήν στρατιάν...» (σ. 17): «Άκόμα δουκάτα 30 να έχουν να πέμπουν τον κάθε χρόνον εις τήν λευκωσίαν τής κύπρου, εις τó μοναστήρην του άγίου Ιωάννου θεολόγου και ευαγγελιστου ονομαζόμενον μοναστήρην του Πίπει ίνα έχουν να τά μετρούν εκείνου όπου έχει έπιτροπήν νομοθετημένην από τον υγούμενον του όπου τούς κατрон να είναι εις τήν άνωθεν μοναστήρην με κράθειν του όμοιου να τά εξοδιάζει δια να κάμνει τήν έορτήν του άγίου όπου έρχεται ταίς όκτώ του ματου...»

11. Μεγ. Έλλ. Έγκυκλοπαίδεια, τ. Ζ. σ. 275β. Δ. Σισιλιάνου, ορ. cit., σ. 57 seq.

12. ορ. cit.

βινικίδα που δὲν προστατεύεται στὸ πίσω μέρος ἀπὸ ξύλινα, παράλληλα ὑποστηρίγματα. Στὶς ἀπάνω γωνιές—δεξιὰ κι ἀριστερά—ἡ προσωομία ΜΡ ΘΥ. Τὸ ἐπίπεδο σὲ χρυσὸ χρῶμα. Ἡ Παναγία φορεῖ κατὰ τὴ βυζαντινὴ παράδοση κι ἀντίθετα πρὸς τὴ φράγκικη ἀντίληψη, πράσινο χιτῶνα (stola) κ' ἐρυθρὸ μαφῶριο, γαρνιρισμένο στὴν ἄκρη, πού πέφτει σὲ γυμνατιστὲς πτυχώσεις, μὲ χρυσὸ σερίτι. Μὲ χρυσὸ σερίτι εἶναι ἐπίσης γαρνιρισμένος ὁ λαιμὸς τοῦ πράσινου χιτῶνα. Τὸ χρυσαφένιο φεγγίο, ἀνάγλυφο μὲ μιὰ ὠραία διακόσμηση ἐφαπτόμενα, ἀνθισμένα μικρὰ κλωνιά συμπίεζεται στὰ δεξιὰ κι ἀριστερά ἀπὸ ἔλλειψη χώρου. Μεγάλο ἀμυγδαλωτὸ μάτι μὲ σπαθωτὸ φρύδι, καμαρωτὴ μύτη, αὐγουλωτὸ πρόσωπο, φωτισμὸς λευκὸς σὲ γραμμὲς στὶς γωνιὲς τῶν ματιῶν καὶ σὲ μάζες στὴ μύτη καὶ στ' ἄλλα μέρη τῆς μορφῆς. Ἀπὸ δεξιὰ πρὸς τ' ἀριστερά τούτη ἡ μονόγραμμη ἐπιγραφή μὲ κεφαλαῖα χρυσᾶ γράμματα χωρισμένη σὲ δυὸ μέρη ἀπὸ ἓνα βαθύ θύλακα πού σχηματίζει κάτω ἀπὸ τὸ λαιμὸ τὸ σεριτωμένο μαφῶριο :

ΕΛΕΓΧ[ΟΥ] ΕΣΤΙΝ Η ΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΤΗΝ ΣΗΝ ΓΑΡ
ΕΥΡΩΝ ΧΕΙΡΑΓΩΓΟΝ ΔΕΞΙΑΝ

(στὸ διάμεσο χῶρο τοῦ θύλακα) ΙΩ[ΑΝΝΗΣ] Κ[ΙΟΡΝΑΡΟΣ] Κ[ΡΗΣ] 1787

Ο ΝΥΝ ΧΑΡΑΞΑΣ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ ΣΟΥ ΠΑΡΘΕΝΕ ΙΔΟΥ ΠΑΡΕΣΤΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ
[ΣΤΕΣΩΣΜΕΝΟΣ

Ἐπίσης μὲ χρυσᾶ γράμματα, σὲ χρυσὸ ἐπίπεδο ἀπάνω, πού στέκεται ἀφορμὴ νὰ δυσκολοδιαβάζεται, κάτω ἀπὸ τὴν προηγούμενη, τούτη ἡ μονόγραμμη ἐπιγραφή :

ΜΗΤΗΡ ΦΑΝΕΙΣΑ ΠΩΣ ΦΕΡΕΙΣ ΤΑ ΠΑΡΘΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΟΣ ΜΕΝΟΥΣΑ
[ΠΩΣ ΜΗΤΗΡ, ...

Ἀκόμα πρὸς τ' ἀριστερά, ἀπάνω ἀπὸ τὸν ὄμο καὶ πλαισιωμένη ἀπὸ αὐλωτὸ στολίδι, ἡ ὑπογραφή τοῦ ζωγράφου μὲ τὴν ἡμερομηνία :

ΧΕΙΡ ΒΙΚΤΩΡΟΣ
ΑΦΛ' ΚΡΗΤΟΣ

Ἡ ἐπισκευὴ τῆς ἔγινε χωρὶς καμμιὰ, ὅπως φαίνεται, σοβαρὴ ἀλλοίωση ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Κορνάρο τὸν Κρήτα, στὰ 1797. Ἐδῶ ὁ τεχνίτης ἔχει ζωγραφίσει ὄχι μιὰ Μαντόνα, μὰ μιὰ βυζαντινὴ Θεομήτορα Μαρία, μὲ σεμνοπρέπεια καὶ μελιχρότητα καὶ στὴ στάση πού πρέπει νὰ πάρει καὶ στὴν ἔκφραση πού ἀναλύει κ' ἀποπνέει. Ἡ αὐστηρὴ βυζαντινὴ παράδοση σ' ὅλη τῆς τὴν αἰσθητικὴ ἔμορφιά καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς καθαγιασμένο ἀπὸ τὸ νόημα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς δεύτερης ἐπιγραφῆς πού εἶναι ἄλακερη ἢ θρησκευτικὴ δογματικὴ παράδοση τῶσων αἰῶνων.

(Ἐχει συνέχεια)

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

ΩΣ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΜΦ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Π. Προκειμένου να χαρακτηρίσουμε την Κυπριακή κίνηση του 1940 θά έπρεπε ίσως ό να έπαναλάβουμε όσα είχαμε γράψει από πριν την ίδια έτούτε στήλη, πρό ενός άκριβώς μετ έτους, άνασκοπώντας τη φιλολογική παραγωγή του 1939. Ή παρά τόν ύφιστάμενον ίδιον πόλεμο στασιμότης τών κοινωνικών και λοιπ πολιτικών παραγόντων του τόπου μας, ή αρχ χαρακτηριστική συντηρητικότης ενός μεγάλου μέρους τών Κυπρίων διανοουμένων και ιδί η δλοκληρωτική άπουσία σημαντικών μεταβολών ή ζυμώσεων στις βιοτικές και οικονομ νομικές έκδηλώσεις της ζωής μας συνετέλεσαν ώστε να διατηρηθ ή και κατά τ όσον προηγούμενον έτος ό ίδιος ναχηλής φιλολογική ρυθμός του είχε παρατηρηθ ή και απηρωτότερα, και να μη δημιουργηθ ή και λοιπ πάλιν ή κατάλληλη εύκαιρία για μιάν ανώτατη, περισσότερο όρμητική και νευρώδη και πνευματικήν παραγωγή.

Ο πόλεμος μετ τα πολλά φιλοσοφικά, κοινωνικά και οικονομικά του ένδιαφέροντα δέν έπηρεάσαν ίσως, όπως θά έπείριμεν κανέναν, τήν πνευματική ζωή μας, και άν εμείς έξαιρέσουμε μερικά ποιήματα του Γαλατούλου και του Άνθια και τήν έπίκαιρη θαόάρθρογραφία του Τόπου, έμεινε έντελώς έξω από τη φιλολογία και τήν τέχνη μας, όση που έξακολουθούν από τήν άποψη αυτή να διατηρούν τήν παλαιά τους άταραξία και λογ'γαλήνη. Τό γεγονός ότι ή άνησυχία της επέ εποχής μας δέν μπόρεσε να δονήσει, όσο θά έπρεπε, τη φιλολογία του τόπου μας, πδ όδηγεί σε μιάν τολμηρή ίσως άλλά όχι έντελώς άδικαιολόγητη σκέψη, πώς δηλαδή σε μερικές έκδηλώσεις της ή σημερινή λογογοτεχνική παραγωγή μας είναι σχεδόν απο συμβατική και δέν ανταποκρίνεται προς τήν πραγματικότητα.

Τό θέμα βέβαια δέν είναι τό μοναδικό κριτήριο της ελικρίνειας και της κοινωνικής προσαρμογής ενός βιβλίου. Όπως ήποτε όμως ή φιλολογία μιās περιόδου δέν μπορεί να διαφύγει τήν έπίδραση τών σύγχρονων ιστορικών γεγονότων, και τό χαρακτηριστικό πνεύμα της εποχής ύπάρχει όσον βασική έκφραση είτε στο θέμα, είτε στο σάββα, τη διάθεση και τόν παλμό τής πνευματικής δημιουργίας αυτής της περιόδου. Ή έπίδραση είναι βέβαια διαφορετική κάθε φορά και δέν μπορεί να υπολογιστ ή με σταθερό και προκαθορισμένο μέτρο. Έξαρτάται από τό μέγεθος τών γεγονότων και τήν ίδιοσυγκρασία του συγγρα-

φέα, και είτε διαφαίνεται θολά κάτω από τήν κίνηση τών ίδεων και τόν πλούτο τών εικών, ή έκδηλώνεται έπίδεικτικά άνάμεσα στη βασικήν ιδέα του θέματος και τη φιλολογική διατύπωση του λόγου. Δυστυχώς ή Κυπριακή φιλολογική παραγωγή του περασμένου χρόνου δέν φαίνεται να έχει έπηρεαστ ή σημαντικά από τόν ιστορικόν αυτό νόμο. Ίσως ό πόλεμος, που μόνο έμμεσα έπηρεάσε ως τώρα τη ζωή μας, δέν μπόρεσε να συγκλονίσει ακόμη τήν ψυχή τών συγγραφέων μας, και να άνοίξει καινούργια προοπτική και νέους όρίζοντες στη φιλολογική μας σκέψη. Πάντως είναι πολύ πρόωρο ακόμη να φθάσουμε σε όποιοδήποτε συμπέρασμα, και είναι όλοτέτα άγνωστο τί μας έπιφυλάσσει από τήν άποψη αυτή τό μέλλον.

Ή έλλειψη τυπογραφικού χάρτη και ή ως έκ τούτου ελάττωση τών σελίδων τών έφημερίδων συνετέλεσαν όπως ήποτε στον περιορισμό τών φιλολογικών άρθρων και σημειωμάτων του καθημερινού τύπου, και άφείρεσαν από τήν πνευματική ζωή του τόπου μας μιάν από τις χαρακτηριστικότερες της έκδηλώσεις. Ό περιοδικός τύπος άναγκάστηκε κι αυτός να περιορίσει τις σελίδες του, δλοκληρος όμως ό φιλολογικός μας κόσμος βρίσκεται ακόμη συσπειρωμένος γύρω από αυτόν, και τό περιεχόμενό του έξακολουθεί να άποτελεί τό σπουδαιότερο καθρέφτη της πνευματικής μας δραστηριότητος.

Τα βιβλία του τυπωθήκανε και και κυκλοφόρησαν στο νησί μας τήν περασμένη χρονιά είναι περίπου 20, όσα δηλαδή και τα βιβλία του 1939. Άπ' αυτά 7 είναι ποιητικά (4 της λυρικής, 1 της σατυρικής, 1 της ιδιωματικής ποιήσεως, και μία μετάφραση), 2 νουβέλλες (;), 1 θεατρικό, 1 λαογραφικό, 4 έπιστημονικά έκλαϊκευτικού ή διδακτικού περιεχομένου, 1 φιλοσοφικό, 1 χιουμουριστικό και 3 περιοδικά δελτία (2 περιοδικές μαθητικές έκδόσεις και 1 τών «Κυπριακών Σπουδών».)

Ή ποίηση έξακολουθεί πάλιν να κρατά το σκήπτρα της φιλολογικής παραγωγής μας, και οι λόγοι—έκδοθη να νομίζω ότι—δέν είναι όλωσθιλου άσχετοι με όσα είχαμε αναφέρει στον περισινό «Φιλολογικό άπολογισμό.»²

1. Έχουμε και πάλιν υπ' όψη μας όσα έργα τυπώθηκαν ή φέρουν ως τόπο της έκδοσης τους τήν Κύπρο, και απ' αυτά πάλι εκείνα μονάχα που έχουν φιλολογικό ένδιαφέρον.

2. Στη βιβλιογραφική αυτή έπίθεώρηση είναι ένδεχόμενο να παραλείψουμε μερικά βιβλία και όνόματα, νομίζουμε όμως ότι περιλαμβάνουμε τα άντιπροσωπευτικότερα.

2. Βλ. Ν. Κρανιδιώτη: «Φιλολογικός άπολογισμός» «Κυπριακά Γράμματα» Δ'. 492.

Τὸ «Βομβύκιο» τοῦ Τεύκρου Ἀνθία μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς τὸ καλύτερο πρῶτοτυπο ἔργο τοῦ περασμένης χρονιάς, καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους σταθμοὺς ἀνόδου τοῦ Κύπριου ποιητῆ. Ἡ θερμὴ λυρική εὐλωτία καὶ τὸ δραματικὸ πάθος τοῦ θέματος τὸ τοποθετοῦν ἀμέσως στὴν πρώτη γραμμὴ καὶ τὸ ξεχωρίζουν ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ἔργα τῆς τελευταίας περιόδου. Τὸ «Β' Ἰντερμέδιο» τοῦ ἴδιου συγγραφέα, μ' ὅλους τοὺς καλοὺς στίχους ποὺ περιέχει ὑπολείπεται πολὺ τοῦ «Βομβυκίου», καὶ πρέπει νὰ χαρακτηρισθεῖ καὶ αὐτὸ, ὅπως ἄλλωστε καὶ τὸ «Α' Ἰντερμέδιο», τοῦ κ. Ἀνθία, σὰν ἕνα διάλειμμα τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς του καὶ σὰν ἕνας μεταβατικὸς σταθμὸς σ' ὁλόκληρο τὸ ἔργο του. Ἀξιόλογο εἶναι τὸ παιδικὸ δράμα τοῦ Ἀνθία «Ταξίδι στὸν Ἥλιο», ὅπου ἡ ἀνυψωτικὴ διάθεση καὶ ὁ θερμὸς παλμὸς τῆς δημιουργίας διοχετεύονται μέσα ἀπὸ ἐμπνευσμένα σύμβολα καὶ ἀγκαλιάζουν μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ συμπαθεῖς ἐκδηλώσεις τῆς πρώτης ἀνθρώπινης ζωῆς.

Σημαντικὴ ἐξέλιξη παρουσιάζει μὲ τὴ νέα συλλογὴ τοῦ «Ροδοπέταλα, Κοχύλια, Νούφαρα» ὁ κ. Τώνης Μελάς, ὁ ὁποῖος εἰς ἐφρόντιζε νὰ διορθώσει τὴ φραστικὴ ἀσάφεια καὶ τὸ βερμπαλισμὸ ποὺ τὸ διακρίνει θὰ μπορούσε μιὰ μέρα νὰ γράφει κάτι πολὺ καλύτερο.

Ὁ κ. Γαλατόπουλος μὲ τὸ «Γράμμα τοῦ Στρατιώτη καὶ τὸ δρόμο τῆς Δαμασκού» ἄγγιξε πρῶτος ἀπ' ὅλους τοὺς Κύπριους ποιητῆς τὴν ἀνησυχία τῆς ἐποχῆς μας καὶ μὲ λεπτοὺς συμβολικοὺς στίχους θέλησε νὰ ἀποδώσει κάτι ἀπὸ τὸ δραματικὸ πάθος τῆς σημερινῆς ἀνθρώπινης γενεᾶς. Περισσότερο ἀξιοπρόσεχτο εἶναι ἡ μεταφραστικὴ ἔργασία του γύρω ἀπὸ τὸ «Χαμένο Παράδεισο» τοῦ Μίλτων, μὲ τὸ προλεγόμενα καὶ τίς ἐρμηνευτικὰ παρατηρήσεις τοῦ ὁποῖο ὁ ποιητῆς τῶν «Τραγουδιῶν τῆς Φυλακῆς» ἀποδεικνύει κοντὰ στὰ ἄλλα λεπτὴ κριτικὴ διάθεση καὶ μεγάλη παρατηρητικότητα.

Τὰ σατυρικὰ ποιήματα «Καμπανιές» τοῦ κ. Κ. Χαπέση (Χάνουσεν) ἔχουν ἀρκετὸ πνεῦμα, οἱ φιλολογικοὶ του ὅμως τύποι εἶναι πολὺ συμβατικοὶ καὶ δὲν μποροῦν νὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια μιᾶς κοινῆς ἠθογραφίας.

Ὁ κ. Β. Χριστοφόρου εἶναι ἕνας νέος ποὺ καλλιεργεῖ τὴν ἰδιωματικὴν ποίηση. Τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποίησης μὲ τὰ τραγούδια τοῦ Μιχαηλίδη καὶ τοῦ Λιπέρτη ἔχει ἀποκρυσταλλωθῆ πιά σὲ μιὰν ἀνώτερη μορφή ἀπὸ τὴν ὅποια ὑστεροῦν πολλὰ τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς «Γιατὶ σσιαιρούμασιν». Ἡ ἰδιωματικὴ ποίηση τότε μόνον δικαιολογεῖται ὅταν παραθέτει κάτι νέο καὶ ἀξιόλογο.

Οἱ «Δυὸ ζωές» τοῦ κ. Κ. Κυριακίδη εἶναι ἕνα «αὐτοβιογραφικὸ σημεῖωμα», ὅπως τὸ χαρακτηρίζει ὁ συγγραφέας του, ἕνα εἶδος νομβέλλα καὶ ἠθικὸ καὶ θρησκευτικὸ περιεχόμενο. Τὸ ὕφος του εἶναι κακόζηλο καὶ ἡ φιλολογικὴ ἀξία του ἀμφίβολη.

Λυποῦμαι γιὰ τὸν «Κατακλυσμὸ» τοῦ κ. Καηλίδη, τὴν ἄλλη ἀπὸ τίς 2 νομβέλλες ποὺ τυπώθηκαν πέρυσι στὸν τόπο μας, δε μπόρεσα νὰ τὸ βρῶ καὶ νὰ τὸ διαβάσω.

Ὁ δρ. Ν. Κυριαζῆς μὲ τὸ γνωστὸ ἔνδι φέρον καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν Κυπρικὴ λαογραφία ἐξακολούθησε καὶ ἐξακολοθεῖ ἀκόμη τὴ μελέτῃ τῶν ἐθίμων καὶ τῶ παραδόσεων τοῦ τόπου μας, σοβαρὸς δι καρπὸς τῆς ἐργασίας του αὐτῆς εἶναι ὁ τόμος «Κυπριακαὶ παροιμίαι», ποὺ ἐκυκλοφόρησε πέρυσι, καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ιδιαίτερα ἀξιοσπουδαῖος γιὰ τὴ μέθοδο, τὴ σαφήνεια καὶ τὴν ἀκρίβεια τῆς παρατήρησης καὶ τῆς ἔρευνας τοῦ τὸν χαρακτηρίζει.

Ἡ ἐκλαίκευση τῆς ἐπιστήμης, σὰν μέσο ἀναπτύξεως καὶ ἀνορθώσεως τῶν μεγάλων λαϊκῶν στρωμάτων, στὸν τόπο μας ἔχει καλλιεργηθῆ ὡς τώρα σχεδὸν μονάχα μὲ τίς λαϊκὰς διαλέξεις, ποὺ διοργανῶνταν κάθε τόσο τὰ διάφορα σωματεῖα καὶ ἄλλα ἰδρύματα. Τὸν περασμένο χρόνον ἐπιτελέστηκε ἕνα σοβαρὸ βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτῆ, καὶ 3 νέα ἐκλαίκευμένα ἐπιστημονικὰ βιβλία ἐβόηθησαν στὴν καλύτερη, καὶ εὐρύτερη διάδοσιν γνωστῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιστημονικῶν ζητημάτων. Τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι τὰ : «Οὐρανία ἐπιστήμη καὶ Οὐράνιος κόσμος» τοῦ μαθηματικοῦ κ. Μ. Ἰωάννου, τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται μὲ θέματα ἀστρονομικοῦ περιεχομένου, «Τὰ Κοινωνικὰ μας προβλήματα, Στοιχεῖα Κοινωνικῆς Οἰκονομίας» τοῦ κ. Ι. Α. Ἰωαννίδου, τὸ ὁποῖον περιτρέφεται γύρω ἀπὸ τὰ ἐργατικὰ ζητήματα, καὶ τέλος «Ἡ Γενικὴ Ἱστορία» τοῦ φιλολόγου κ. Κλ. Γεωργιάδη, ἕνα συνοπτικὸ καὶ διδακτικὸ βιβλίον ἱστορίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασεως. Εἰς τὸ σημεῖον, αὐτὸ ἔχω νὰ ἀναφέρω καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Β. Kebornian «Froebel devant la pedagogie scientifique», παιδαγωγικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου.

Ὁ κ. Γ. Μαρκίδης μὲ τὸ Β' τόμο τῶν «Στοχασμῶν καὶ σημειωμάτων» του ἀποδεικνύεται ἕνας λεπτὸς δοκιμιογράφος μὲ μεγάλην πείραν τῆς ζωῆς καὶ βαθειὰ φιλοσοφικὴ διάθεση.

Τὰ «Σπουδαγεῖα» τέλος τοῦ κ. Ἀμφ. Παναγιώδη εἶναι ἕνα βιβλίον ποικίλου περιεχομένου, ιδιαίτερα ἀξιοπρόσεχτο γιὰ τὸ χιούμορ καὶ τὴν εὐθυμογραφικὴν πρωτοτυπία του.

Λυποῦμαι διότι μόλις τώρα πληροφοροῦμαι τὴν ἐκδόσιν τοῦ βιβλίου τοῦ Ν. Νι-

κολαίδη «Πέρ' απ' τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ», μὲ τὸ ὅποιον ἴσως ἀσχοληθοῦμε ὑστερῶτερα. Περιορίζουμαι σήμερα νὰ τὸ ἀναφέρω χρονολογικῶς.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴ σύντομη αὐτὴ ἐπισκόπηση, ἡ πεζογραφία ὑστερεῖ πολὺ εἰς τὴν Κύπρον, καὶ ἡ ποίηση ἐκτός ἀπὸ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις φυτοζωεῖ ἀκόμη μέσα στὸ τέλμα μίας ἐπαρχιωτικῆς ἠθογραφικῆς εὐαισθησίας. Ἡ μεταρρύθμιση ποὺ ἐξεδηλώθηκε τὰ τελευταῖα χρόνια βαδίζει παρά πολὺ ἀργά, καὶ τὸ κοινὸν ἐν τῷ μεταξύ ἀπομακρύνεται ὀλοένα περισσότερο ἀπὸ τὴ φιλολογικὴ κίνηση καὶ τὸ φιλολογικὸ βιβλίον, καὶ ἀναζητεῖ ἄλλοις τίς πνευματικὲς ἀπολαύσεις του. Μιὰ ριζικώτερη ἀνακαίνιση καὶ μιὰ καλύτερη ἀντίληψη τῶν φιλολογικῶν μας πραγμάτων ἐκ μέρους τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων, θὰ μπορούσαν νὰ δημιουργήσουν εὐνοϊκώτερος ὁρους καὶ εὐνοϊκότερες συνθήκες γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας. Γιὰ τὸ σκοπὸ ὅμως αὐτὸ χρειάζεται πρῶτα ἀπ' ὅλα ὀργάνωση. Ὀργάνωση καὶ πειθαρχία. Μὲ λίγη καλὴ θέληση ἴσως θὰ μπορούσαν νὰ γίνουν καὶ αὐτά.

Πρὶν κλείσω τὸ σημεῖωμα αὐτὸ θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ μνημονεύσω ἀκόμη τίς διαλέξεις ποὺ ὠργάνωσαν ἀρκετὰ σωματεῖα τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου, καὶ νὰ ἐξάρω τὴν εὐγενῆ πρωτοβουλία τοῦ σωματείου «ΑΓΠΟΕΛ» γιὰ τὴ διοργάνωση τῆς «Κυπριακῆς γιορτῆς» καὶ «Κυπριακῆς ἐκθέσεως» ποὺ ἦταν ὁμολογουμένως ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀξιόλογα καλλιτεχνικὰ γεγονότα τῆς περασμένης χρονιάς.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΤΟ ΣΤΟΙΣΗΜΑ

Ἀπὸ τὸν κ. Φαρμακίδη («Κυπριακὴ Λαογραφία» σελίς 148) γράφηκε καὶ τὸ νεκρικό ἔθιμο τῆς φύλαξης τοῦ νεκροῦ, ἀπὸ φόβο μήπως στοίσηθῆ (ἢ στοίσηώση) ἀπὸ πῆδημα γάτας ἢ σκύλλου. Σὲ πολλὰ μέρη γίνεται ἡ φύλαξη τοῦ νεκροῦ χωρὶς νὰ ξέρουν τὸ λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο φυλάσσεται.

Ἡ φύλαξη κατὰ τὴ νύχτα λέγεται «ξενύχτισμα ἢ ξινύχτισμα», καὶ κατὰ τίς χειμωνιάτικες νύχτες γίνεται τοῦτο ἀπὸ περισσότερα πρόσωπα, ἄνδρες ἰδίως, γιὰ νὰ μὴ συμβῆ νὰ «ἀποκοιμηθοῦν». Σ' αὐτὲς τίς χειμωνιάτικες νύχτες ἀνάβουν καλὴ φωτιά καὶ πολλὰ ξύλα καὶ καθισμένοι γύρω οἱ φύλακες δειπνοῦν, πλάϊ στὸ νεκρό. Εἶναι μιὰ ζωηρὴ

εἰκόνα τοῦ εἶδα κάποτε: ἔξω χιόνια, καὶ μέσα στὸ νεκρικό θάλαμο δειπνοῦσαν οἱ φύλακες σὲ μιὰ σιωπῇ, μὲ τὰ πρόσωπα φωτισμένα ἀπὸ τὴ φωτιά, καὶ πιὸ πέρα ἡ μορφή τοῦ νεκροῦ φωτισμένη κι' αὐτὴ ἀπ' τὸ κόκκινο φῶς.

Σὲ λίγο ἄρχισαν τὰ παραμῦθια καὶ ἱστορίες γιὰ δράκους καὶ βασιλοπούλα, βεζύρηδες καὶ καλογήρους. Ὅλα αὐτὰ λέγονται ἀπὸ τοὺς φύλακες γιὰ νὰ «περάσει ἡ ὥρα» νὰ μὴ «ἀποκοιμηθοῦν».

Ἡ λαϊκὴ φαντασία ἐπλάσε καὶ γι' αὐτὸ τὸ στοίσημα ἱστορίες καὶ παραμῦθια, ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄκουσα στὴν Πάφο, καὶ, κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι χαρακτηριστικὸ πολὺ, τοῦ λαικοῦ χαρακτήρα, τῆς κυπριακῆς ψυχῆς ποὺ ἐνώνει ὅλα μὲ τὴ θρησκεία, κι' αὐτὲς ἀκόμη τίς προλήψεις του.

Σὰς παραθέτω ἐδῶ τὸ παραμῦθι, ὅπως τὸ ἄκουσα.

ΤΟ ΣΤΟΙΣΗΜΑ(Ν) ΤΟΥ ΠΕΘΑΜΜΕΝΟΥ

Μιὰν βολὰν εἶσθιεν ἓναν ἀντρώουον ποῦ'ταν ἀγαπημένον.

Μιὰ νύχταν ἐσουφωνήσαν, ὁποῖος πεθάνη πρῶτα, νὰ τὸν ἰξινυχτίση τζείνος ποῦν νὰ μείνη...

Ἐπέθανεν ὁ ἄδρωπος τζ' ἔμεινεν ἡ γεναίκα του τζαῖ ἕκατοεν νὰ τὸν ἰξινυχτίση μόνη της. Ἐταῖ ἐσουφωνήσαν. Ὅτι τζ' ἐπέρασεν καμμιὰ θκυ ὠρες τῆς νυχτοῦς, ἦρτεν της νὰ ποτζοιμηθῆ. Τότες ἦρταν θκυ ἄλλες γεναίτζες ἔσω της. «Καλησπέρα σας.» «Καλῶς τες.»

«Ἦνταν» ποῦ κάμνειν;» «Ἐτο ἐπέθανεν ὁ ἀντρας μου τζ' ἔν νὰ τον ἰξινυχτίσω».

Οἱ θκυ γεναίτζες τζείνες ἐκρατοῦσαν τζαῖ ποῦ μιὰν βέρκαν. Γιὰν ἐπήρην (λ)λή νύχτα, τὸ λείψανον ἐτάρασεν. Ἄμα ἐπήαινε νὰ ταραῖ, ἐδιένεν του την ἢ μιὰ τὴν ξυλιὰν ποπάνω. Ἐτάρασεν, πάλαι ἢ ἄλλη, ὠστου τζ' ἐξημέρωσεν.

Ὅτι τζ' ἐπήρην τὴ αὐκὴ ἡσύχασεν τὸ λείψανον, (δ)ός του ὠστου ἡσύχασεν πειόν.

Ἐζέρις ποιὲς εἰμασιν ἔμεις;» λαλοῦν της. «Εἰμασιν ἢ Ἀ(γ)ία Τετράδη τζ' ἢ Ἀ(γ)ία Παρασθευκὴ, τζ' ἐπειδὴς ἐνήστευκες μας ἦρταμεν νὰ σὲ γλυτώσομεν. Ἦτσου νὰ σηκωστὴ τζαῖ νὰ σὲ φάη!» λαλοῦν της.

Τὸ παραμῦθι τὸ ἄκουσα ἀπὸ τὴν ἀγράμματη Εὐανθία Σάββα ἀπ' τὴν Τάλα.

ΘΕΟΔΟΣ ΧΡ. ΚΑΝΘΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Νίκου Νικολαΐδη : Πέρ' άπ' τó κα-
λό και τó κακό. Κύπρος. 1940. 8ο
σ. 166.

Στή μικρή νησιώτικη πόλη ή ζωή κυλάει μονότονη άκόμα, και μόνο δειλά δειλά κάτι καινούργιο παρουσιάζεται για να τήν αλλάξει κάπως και να τής δώσει κάποιο έντονώτερο ρυθμό. Οί άνθρωποι ζούνε μίαν ήρεμη, νοικοκυρεμένη ζωή, με τίς μικρές χαρές τους και τούς μικρούς των πόνους, κοιτάζοντας καθένας πώς να βουλευτεί, σύγkαιρα όμως έχοντας και τή ματιά στραμμένη στα καμώματα του διπλανού του, πού δέν πρέπει να βγούν έξω από τó «μέτρο και τó όρθό», όπως τó αντίλαμπάνεται ó απλόικός κόσμος.

Μέσα σ' ένα τέτοιο περιβάλλο ζούν οι δυό όρφανεμένες αδερφές, ή Χρυσούλα και ή Φωτεινή. Χαραχτήρες διαφορετικοί, μα με τó ίδιο ριζικό: "Όμορφη και σφανταχτερή ή μία, χαριτωμένη και «του κόσμου», κ' ή άλλη κάπως κακοφτιαγμένη και δειλή, έργατική κι άποτραβηγμένη. Μα κ' οι δυό προσπαθούνε, ή καθεμιά με τόν τρόπο της, να φτάσουν στην «άποκατάσταση» τους, στό γάμο. Η όμορφη και ξανοικτική Χρυσούλα προσπαθάει να γοητέψει τούς άντρες, όσο πού να «κόψει», τόν άντρα τής Μοΐρας της, με τήν όμορφιά και τήν άλεγγράδα της. Η άλλη, ή δουλεύτερα Φωτεινή, να τόν πείσει με τήν άξιοσύνη και τή νοικοκυροσύνη της. Και πολεμούνε, πολεμούν άδιάκοπα, μάταια όμως! Τό κунηγητό τους, συνεσταλμένο και προσεχτικό στην άρχή, διακριτικό κ' έκλεκτικό, με τόν καιρό γίνεται πιό έντονο και βαρύ, πιό άπαιτητικό και φουριόζο. "Όταν μάλιστα οι δυό αδερφές παίρνουν συνείδηση τής διαφοράς τους κι αντιμάχεται ή μία τήν άλλη, κρυφά στην άρχή, φανερά πιό ύστερα, κι όταν ή πείνα τής σάρκα τις κáιει μανιακή ή ακατάλυτη, τό κунηγητό τους για τόν άντρα φτάνει στο ύψος του τραγικού. Προσπαθούνε να σβύσουνε τής Μοΐρας τά γραμμένα, και "ν' αναγκάσουν τή ζωή να κρατήσει τήν υπόσχεσή της", τήν υπόσχεση πού δίνει στον κάθε άνθρωπο άμα παρουσιάζεται στον κόσμο: πώς θάχει τή μεριδα του άπ' τά καλά και τά κακά. Μα και πάλι μάταια! Είναι για αυτές κλειστοί πιά όλοι οι δρόμοι τής κανονικής κ' ίσοροπημένης ζωής, και μόνο ή τρέλλα τους μένει στερνό καταφύγιο, ή καθαρτήρια τρέλλα πού έρχεται από τήν άπόγνωση για τή μη έχπλήρωση

των πιό φυσικών τους πόθων. "Ζήσανε πολλά-πολλά χρόνια, και ήταν εύτυχιμένες και οι δυό τους με τίς έξαισίες τρέλλες τους. Η μία: με τήν "Πίσιτη" πώς είχε σβύσει τó κακό γραφτό τής κακής της μοΐρας: κι αυτή ή τρέλλη πίστη, τής έδωσε τήν «Υπομονή».—Τήν ύπομονή πού δίνει άπεριόριστη πίστωση χρόνου στη ζωή. Η άλλη! με τήν "Καλοσύνη".—Τήν ύπεροχη καλοσύνη πού δικαιολογεί τή ζωή και τούς ζωντανούς. Πίστευε πώς στο τελευταίο χτύπημα τής κακής της Μοΐρας, είχε πέσει με άξιοπρέπεια: και για αυτό ύψώθηκε κ' έγινε και αυτή Μοΐρα... Μοΐρα του έαυτού της και τής αδερφής της...»

Αυτή, σε πολύ γενικές γραμμές, είναι ή ύπόθεση τής νουβέλας «Πέρ' άπ' τó καλό και τó κακό» του Νίκου Νικολαΐδη. Καμιά όμως περιληψη δέ θά μπορούσε να δώσει σωστά τó χρώμα, τίς φευγαλέες κι άπιαστες λεπτομέρειες, μα τόσο βαθιά χαρακτηριστικές και σημαντικές, του έργου αυτού. Καμιά άνάλυσή του, όσο διεξοδική και παραστατική κι άν είναι, δέ θά μπορούσε να τó αναζωντανέψει. Πρέπει κανένας να τó διαβάσει για να χαρεί τήν άνιούσα γραμμή τής δραματικότητας του, πού ξεκινά από τούς χαμηλούς, ήρεμους τόνους, για να φτάσει σκαλι σκαλι ως τίς πιό ψηλές κορφές του τραγικού, εκεί πού δέν μπορεί πιά ν' άντέξει τó μυαλό, πιάνεται ή άνάσα και σταματά ή καρδιά από τó ορμητικό άνέβασμα, και από ίλιγγο πέφτει ó άνθρωπος στην άβυσσο.

Η ψυχική άνατομία των δυό αδερφάδων γίνεται άνήλεη, διαφωτιστική, και πιστοποιούνται οι άναβαθμοί στην έξέλιξη τους με τά γεγονότα όχι μόνο του έσωτερουκó μα και του έξωτερουκó των κόσμου. Η κάθε κίνησή τους, ή κάθε πράξη τους, όλα τ' αντικείμενα πού προκαλούν κι αποτελούν τήν ευχαρίστηση και δυσарεσκεία τους, τά λόγια τους, κ' οι κρυφοί τους ακόμα διαλογισμοί, βρίσκουν τήν άνταπόκρισή τους στον ύλικό κόσμο πού τίς περιβάλλει, και συνυφαινούνται μαζί τους. Ο Νικολαΐδης είναι δάσκαλος άμιμητος σ' αυτή τή σύζευξη και συνταύτιση του ψυχικού κόσμου των ήρώων του με τά πράγματα. Ο ταπεινός βασίλικός, μα κεντημένη ύρολογηθήκη, έργο των χειρών τής έργατικής Φωτεινής, τó χρώμα του μπαλκονιού και τά έξωτικά λουλούδια τής όμορφης Χρυσούλας, καταντούν σύμβολα άγαπητά κι άναπόσπαστα από τήν προσωπικότητα των δυό αδερφάδων. Στέκονται άφαιρεμένες μπροστά τους ώρες και ώρες με τούς γλυκόπικρους στοχασμούς των, πού ξεδιπλώνονται διαφορετικά για τήν καθεμιά, μα καταλήγουν στον ίδιο άνεπλήρωτο σκοπό.,

Ἡ ἀφομοίωση τοῦ πραγματικοῦ κόσμου μὲ τις ψυχικὲς των καταστάσεις, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ τοῦς γίνεται βρασιμωτός ἐφιάλτης, καὶ δὲν εἰραίνει ἂν ἡ πραγματικότητα διαμορφώθηκε ἔτσι ἀπὸ τὴν ψυχολογία τοῦς ἢ ἂν ἡ ψυχὴ τοῦς μῆτρε μέσα στ' αὐτάκι πού τὰ πράγματα τῆς διαγράφανε γιὰ νὰ κυλήσει ὡσότου τις φέρει στὴ φθορὰ τῆς ζωῆς τοῦς. Ἡ εἰρηνικὴ χαρὰ κ' ἡ ἐλπιδοφόρα γαλήνη τῆς ἀρχῆς, πού τοῦς δίνει τὴν αὐτοπεποίθηση καὶ τις κάνει νὰ καμαρώνουν γιὰ τὴν ὑπερήφανη ἐκλεκτικότητα τῶς, σιγὰ σιγὰ μὰ σταθερὰ παραχωρεῖ τὴ θέση τῆς στὴν ἀγωνία τοῦ ἀγνωστοῦ, στὴ φοβερὴ ἀμφιβολία τοῦ αἴθριου, πού κυριαρχεῖ πέρα γιὰ πέρα στὴ ζωὴ τοῦς, καὶ τις κάνει ν' ἀποτολμῶν καὶ τὸ ἀδύνατο: νὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ πεπρωμένο τοῦς, νὰ σπάσουν τὸν κύκλο τῆς μοίρας τοῦς, γιὰ νὰ γλυτώσουν καὶ νὰ ζήσουν κι αὐτὲς σὰν ἄνθρωποι κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο πού φωτίζει «δικαίους καὶ ἀδίκους». Μὰ τὸ ἀπελπισμένο τοῦς πῆδησα τις φέρνει «πέρ' ἀπ' τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ» μόνον, στὸ ἐρημικὸ νησί τῆς τρέλλας, πού στὴν πραγματικότητα εἶναι θάνατος. Δὲν πύχταν ὅλες αὐτὲς οἱ προσάθειές τοῦς, γιατί δὲν εἰρανε «πὸς ἡ Μοῖρα γίνεται ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρά—ἀπ' ὅ,τι ἔχει κι ὅ,τι δὲν ἔχει ὁ ἄνθρωπος...» Γιατὶ δὲν προσέεξαν «πὸς ἦταν μιὰ μερὲς—ἂν ὄχι κ' οἱ δύο τοῦς στὸ σῶμα, μὰ σίγουρα κ' οἱ δύο τοῦς στὴν ψυχὴ—ἀφοῦ τοῦς ἔλειψε πάντα ἡ μεγάλη Καθοδηγήτρα... ἢ ΑΓΑΠΗ... πού ἔλκει—ἀδράχην—συντομεύει καὶ ἀπλοποιεῖ τὰ πάντα!..»

Ὁ κόσμος παρακολουθεῖ τὴ ζωὴ τῶν δυῶ ἀδερφάδων ἀδιάφορος πρῶτα, κ' ὕστερα ἀπονέμοντας κάποιον ἔπαινο κ' ἐχτίμηση στ' ἀναμφισβήτητα χαρίσματα τοῦς—στὴν ἀρχῆ, ὅταν βρίσκονται ἀκόμα μέσα στὸ πλαίσιο τῆς συνήθειας καὶ τῶ καθιερωμένου «μέτρου», τοῦ «ὄρθου». Ἄλλὰ ὅσο προχωρεῖ ἡ περιπέτειά τοῦς καὶ φυσικῶν οἱ τραγωδία ἀσυνήθιστη, παίρνει κ' ἡ κοινῶν μιὰ «θέση» ἀπέναντι σ' αὐτὴ, καὶ γίνεται ὁ ἀρχαῖος χορὸς τῆς ἐλληνικῆς τραγωδίας, γιὰ νὰ κυρώσει τὰ παθήματα τῶν δυῶ ἀδερφάδων ζυγίζοντας τὴν ἀξία ἢ ἀπαξία τῶν πράξεων τοῦς. Ὅσο ἀντικειμενικὰ κι ἂν στέκονται στὴν ὑπόθεση, ὅμως σπρώχνουν κ' οἱ γύρω ἄνθρωποι καὶ βιάζουνε τὴ «λύση» τοῦ δράματος, πού φτάνει «δι' ἔλεου καὶ φόβου» στὴν «κάθαρση», γιὰ νὰ ἱκανοποιηθεῖ τὸ αἶσθημα τοῦ «μέτρου καὶ τοῦ ὄρθου», πού μάταια προσπάθησαν νὰ τὸ προσβάλουν οἱ δυῶ μοιραῖες ἀδερφές.

Λίγα ἔργα μπορεῖ νὰ διαβάσει κανένας τόσο συγκλονιστικὰ μέσα στὴν ἀπλότητά τοῦς!

Ἐκεῖνο πού ἔχουμε ἀκόμα νὰ προσέξουμε στὴ νουβέλα τοῦ Νικολαῖδη, εἶναι ὁ λόγος του, πού γίνεται ζωὴ, γίνεται δράση. Ἡ γλώσσα εἶναι ὄργανο εὐλόγιστο στὰ σοφὰ χέρια τοῦ Νικολαῖδη, ζωντανὸς παλμός τῆς ψυχῆς. Ἐκδηλώνει ἀσφαλτα καὶ τὰ πιὸ ἀδιόρατα νοήματα, τὰ πιὸ ἀποκρυφα κινήματα τῆς ψυχῆς, τις πιὸ λεπτὲς ἀποχρώσεις τῆς. Γι' αὐτὸ εἶναι καθαρὲς πάντα οἱ εἰκόνες του κι ὀριστικὲς: μιὰ φράση, μιὰ λέξη, ἓνα κόμμα στὴν κατάληξη τοῦ θέσης, χαρακτηρίζουν μὲ ἀκρίβεια καὶ σταθεροποιῶν ὀρθὰ τὴν ἐντύπωση ἀπὸ μιὰ φευγαλέα λεπτομέρεια. Ἄν σ' αὐτὰ προσθέσουμε καὶ τὴν ἀσφον ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ «Πέρ' ἀπ' τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ», στὸ ὅποιο ὅλα τὰ μέρη εἶναι στέρεα συνδεμένα σὰ σὲ φυσικὸ ὄργανισμό, μποροῦμε νὰ καταλάβουμε τὴν ἀρτιότητα καὶ ὀριμότητα τοῦ ἔργου αὐτοῦ τοῦ Νικολαῖδη. Εἶν' ἓνα ἔργο πού τ' ἀχνάρια του θὰ μείνουν βαθιὰ στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

Χρ. Γαλατοπούλου : Τὸ Γράμμα τοῦ Στρατιώτη καὶ ὁ Δρόμος τῆς Δαμασκού, Πάφος, 1940, σ. 31.

Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς πού μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ γράψω, σ' αὐτὸ τὸ περιοδικό, γιὰ ἓνα ἄλλο βιβλίο στίχων τοῦ κ. Γαλατοπούλου, μιὰ συλλογὴ συνέτων ὅπως προτίμησε νὰ τὴν ὀνομάσει ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς. Ἐκεῖ εἶχα τότε ἐκφράσει μερικὲς γενικότερες σκέψεις καὶ κρίσεις γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας του, τὴ στάση πού ἔπαιρνε μπροστὰ στὴν αἰσθητικὴ καὶ λογοτεχνικὴ δημιουργία, τὴν Τέχνη.

Στὸ πρωτοκόιταγμα τοῦ νέου τοῦ βιβλίου παρατήρησα, μὲ μιὰς καὶ χωρὶς ἐκπληξη, πὸς τὸ ἐκκεμὲς προχώρησε γοργὰ ἢ, σωστότερα, τινάχτηκε πρὸς τὴν ἄλλην ἄκρη. Δηλαδὴ ἀπὸ τὴ μορφή στὴν ἀμορφία, τὸν στίχο τῆς καθιερωμένης στιχουργίας πρὸς τὸ στίχο πού κινιζεται ἔνα μὲ τὴ ρυθμικὴ ἰδιοτροπία τοῦ στιχοῦρου, μὲ μιὰν ἐπιμονὴν τάση νὰ καταρρίψει καὶ νὰ ποδοπατήσῃ τὰ περιφράγματα τοῦ συμβατικὰ πειὰ χωρισμένου σὲ δοκιμασμένα διαστήματα χρόνου. Οὔτε ὁ πρῶτος βέβαια, οὔτε ὁ ὀ τελευταῖος. Ἐπιζῶ ὅμως πὸς τόσο ἡ συλλογὴ τῶν συνέτων, ὅσο καὶ ἡ μεταφραστικὴ τοῦ ἀπὸ τὸ «Χαμένο Παράδεισο» τοῦ Μιλτῶνα σὲ δεκαπεντασύλλαβα θάνα οἱ τελευταῖες δοκιμὲς πού κάνει καὶ οἱ δοκιμασίες πού ὕφίσταται σχετικὰ μὲ τὸ φαρμαρισμένο στίχο καὶ ἡ τελευταία ἐρωτοτροπία του μὲ τὴν «ἐκ παραδόσεως» στιχουργία. Ἀκριβῶς σὲ μιὰ μελέτῃ πού ἐτοιμάζω

ἀπ' ἀφορμῆς τῆ μετάφραση του ἀπ' τὸ Μιλτανικό ἔπος θὰ δεῖξω καθαρά τοὺς λόγους γιατί οἱ λογοτεχνικὲς ἱκανότητες τοῦ ποιητῆ εἶναι ἀσυμβίβαστες κι ἀταίριαστες πρὸς τὰ πειθαρχημένα μέτρα, τὴν κλασσικὴ στιχουργία, τὴν καθολικὰ ὀρθόδοξὴ φόρμα.

Μὰ κ' ἔτσι ὁ κ. Γαλατόπουλος δὲν ἔχει γράψει τὰ νέα του ποιήματα γιατί ἀκολουθεῖ, εἴτε ἔχει ὑπόψη του μιὰ ὀρισμένη σχολή ἢ γιατί θέλει νὰ προβάλει σειώντας τὴν παντιέρα ἢ φορώντας στὴν κομβιοδόχη του τὰ διακριτικὰ σήματα ἢ χρώματα μιὰς ὀρισμένης ομάδας : Ἀσυναίσθητα ἴσως στροβιλίζεται στὰ γήπεδα κάποτε τῆς σχολῆς τῆς καθαρῆς ποιήσης καὶ κάποτε πάλι—μὰ πιο πολὺ τώρα—στοὺς μουσικοὺς κύκλους μέσα τῆς περιοχῆς τῶν ὑπερπραγματιῶν. Λογυχάρη στὸ πρῶτο του ποιῆμα ἀνέχεται ἀπὸ συγκατάβαση τὴ νοητικὴ λειτουργία κι' ἀγωνίζεται νὰ ὀργανώσῃ ὅλο τὸ δυνατό τοῦ λεκτικοῦ. Ἀνεξάρτητα ἀκόμη ἀπὸ τὸ προτασσόμενο ἐπεξηγηματικὸ σημεῖωμα ἢ διάνοισι κυριαρχεῖ σ' ὅλο τὸ τραγούδι καὶ δὲν ὑπάρχει καμμιά δυσκολία γιὰ νὰ τὸ παρακολουθήσῃ ὡς ἐκεῖ πού θέλει νὰ φτάει. Ἡ ἴδια περίπτωση δὲν καλύπτει καὶ τὸ δεύτερο, τὸ μεγαλύτερο τραγούδι του. Μονάχα μέρος του ὑπόκειται στὴ λειτουργία τοῦ λόγου—τὸ πρῶτο κομμάτι πού συνδέεται μὲ τὴ ζωὴ τοῦ ποιητῆ—γιατί τὸ ὑπόλοιπο οὔτε ὁ τίτλος κι οὔτε τὸ σχόλιο πού στέκει ὡς προμετωπίδα τὸ φωτίζουν μ' ὅλη τὴ καλὴ του θέληση νὰ τὸ διευκρινίσουν. Ὅλοι ξαίρουμε τὴ συμβολικὴ σημασία πού ἔχει ὁ τίτλος. Τὴν ἀνακαλεῖ εὐχάριστα ἡ μνήμη καὶ τὴν αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ—κ' οἱ δύο μνήμη καὶ ψυχὴ μὲ μιὰ ἀδιαχώριστη, ἀδιάρετη, ἀξεδιάλυτη αἰσθητικὴ χαρὰ. Μὰ τὸ σύμβολο στὰ χέρια τοῦ κ. Γαλατοπούλου χάνει τὴν καθολικότητα, τὴν ἀκεραιότητα του. Διασπᾶται καὶ περισπᾶται—ἀποσυντίθεται. Ἡ ἀποσύνθεση πού εἶναι τὸ ἀποτελεσμα μιὰς déréglement des tous les sens εἶναι ὑπόλογο γιὰ τὸν ἀποτελεσματικὸ ἀποκρυφισμό του, (πού γιὰ κάποιους εἰδικούς λόγους γίνεται σκοτεινότερος), τὸ παραλήρημα τοῦ αὐτοματισμοῦ καὶ τῆς καταθλιπτικῆς ἐξομοίωσης. Δὲν εἶναι χωρὶς προηγούμενο ἡ ἔκδοση ποιημάτων μὲ ὑπεραφθονία σχολίων, ἰδιαίτερα ἀπὸ ξένους δόκιμους ποιητῆς. Δὲν τὸ ἀποκλείω ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ εἶδους αὐτοῦ τοῦ κ. Γαλατοπούλου. Πάντως μὲ τὸ μεχρὸ χαρακτηριστὰ τοι τὸ δεύτερο ποιῆμα, μὲ τὰ ἐπικρατέστερα σουρρεαλιστικὰ στοιχεῖα χαράζει ἴσως τὸν ἀληθινὸ δρόμο γιὰ τὸν ποιητῆ. Κλείνει μέσα του τὴν ὑποβατικὴ παρὰ ἰσθση, μιὰν ἀχαλίνωτη διάθεση γιὰ τὴν

ἀπόλυτη ἀπελευθέρωση ἀπὸ κάθε δεσμὸ μὲ τὸ παρελθόν ἢ τὸ μέλλον, χωρὶς τὰ βιολογικὰ ἢ κοινωνικὰ στοιχεῖα. Δὲν ζητῶ νὰ ἐκφράσω μομφὴ γιατί ὁ ποιητῆς ἔχει ἐκφρασεῖ κατ' αὐτὸν κ' ὄχι κατὰ ἓνα ἄλλο τρόπο. Κάθε ἄλλο. Ἀναγνωρίζω μάλιστα πὼς κάποιοι στίχοι, μερικὰ κομμάτια—λίγα βέβαια—δωπέρα εἶναι ἐξαιρετικὰ ἔντονα (impressive). Τὸ μόνο πού θὰ ἤθελα νὰ ὑπενθυρίσω εἶναι πὼς «κάθε ποιητικὴ θεωρία σώζεται ἀπὸ μιὰ ποιητικὴ ἐπιτυχία.» Ἄλλοι ἴδχουν κατορθῶσει, καὶ σ' αὐτοὺς συγκαταλέγονται μερικοὶ δικοὶ μας (ὡς σ' ἓνα σημεῖο, λογυχάρη, ὁ Ἐλύτης). Ὁ κ. Γαλατόπουλος πρέπει ἀκόμη νὰ μᾶς πείσει πὼς κι αὐτὸς ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ τὸ πετύχει.

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

ΕΘΝΙΚΑ ΠΕΝΘΗ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Τώρα πὸν κλεινουμε τις σελίδες μας, μᾶς ἤρθε τὸ θλιβερὸ ἄγγελμα πὼς ὁ Μεγάλος Ἐθνικὸς Κυβερνήτης τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς, πέθανε! Πέθανε σὺς ἐπάλξεις τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνα, τὴν ὥρα πὸν ἡ Νικη στεφάνωνε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ ἀμάραντο στεφάνι τῆς Δόξας καὶ τῆς Ἐλευθερίας, πὸν Αὐτὸς ἐτόλμασε. Ἡ Ἑλλάδα ἔχασε τὸν Ἀρχηγό της! Ἀλλὰ τὸ ἀδάμαστο Πνεῦμα Του θὰ ζεῖ αἰώνια στὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ τὴν ἐμψυχώνει. Τὴν ἐμψυχώνει προπάντων τώρα σὺς ἡρώιμες μέρες πὸν περνᾶ, καὶ τὴν καθοδηγεῖ στὸν Ἱερό της Ἀγῶνα γιὰ τὴν Τιμὴ καὶ τὴν Ἐλευθερία, στὸν Ἀγῶνα πὸν πρῶτος Αὐτὸς ἀνοίξε ἐνάντια σὺς δυνάμεις τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀτιμίας μὲ τὸ ἱστορικὸ Του «Ὅχι» τῆς αὐγῆς τῆς 28 Ὀκτώβρη 1940. Μέσα στὴ μακραίωνη Ἑλληνικὴ Ἱστορία, πὸν οἱ μεγάλοι ἄντρες εἶναι ἄπειροι καὶ τ' ὄνομά τους ζεῖ πάντα φωτεινὸ μέσα στοὺς αἰῶνες τῆς ἀνθρωπότητας,—καὶ μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς λαμπροὺς ἄντρες τῆς ἑλληνικῆς Ἱστορίας, λίγη θὰ μοροῦσαν ν' ἀντιζηγιάσουν

σ' ἀξία μὲ τὸν Ἰωάννη Μεταξᾶ. Τ' ὄνομα Του ἔγινε πιά χιτῆμα πολύτιμο τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς εἶναι πιά φωτεινὸ καὶ ζωντανὸ σύμβολο ὄχι μόνο τῶν Ἑλλήνων, μὰ καὶ ὅλων τῶν λαῶν, ποὺ ἀγωνίζονται τώρα τὸν ὠρατὸ ἀγῶνα τῆς Τιμῆς καὶ τῆς Ἐλευθερίας, ὅλων τῶν ἀνθρώπων ποὺ μοχθοῦν νὰ λυτρώσουν τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ τῆ βαρβαρότητα ποὺ τὸν ἀπειλεῖ.

Ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ μας, τσακισμένη ἀπὸ τὴν ὀδύνη τοῦ ἀναπάντεχου χαμοῦ τοῦ Μεγάλου Κυβερνήτη, δὲ βρῖσκει τώρα λόγια ἀξία γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὸ πόνο τῆς καὶ νὰ δείξουν τὴ δύναμη καὶ τὴν ἀξία Ἐκείνου. Μιὰ μέρα ἡ ἀδέκαστη Ἱστορία θὰ κυρώσει τὰ ἔργα Του μὲ τὴ σφραγίδα τῆς ἀγέρας τῆς Δόξας. Σὲ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, τουλάχιστο γιὰ τώρα, μένει νὰ ἐκφράσουμε τὴν εὐγνωμοσύνη μας στὸν Ἥρωα ποὺ χάσαμε, γιὰ ὅλη Του τὴ δράση στὴν ἀνύψωση τοῦ ἔθνους, μὰ προπάντων γιὰ τὸ ὑπέροχες ὑπηρεσίες Του : ἔφερε τοὺς Ἕλληνες σ' αὐτοσυνειδηση, σ' αὐτοσεβασμό, τοὺς ἔκανε νὰ νιώθουν περηφάνεια γιὰ τὴν ἑλληνικὴ καὶ δευτέρο : ἔνωσε τοὺς Ἕλληνες. Φεύγοντας τοὺς ἀφήνει ὅλους ἐνωμένους, τοιμονιασμένους καὶ υπερήφανους γιὰ τὸ μεγάλον ἔργον ποὺ εἶναι μπροστά τους, καὶ πὸν Αὐτὸς τοὺς κληροδότησε. Καὶ ὁπότε, μὲ τὴν ψυχὴ ψηλά, μὲ τὴν καρδιά γεμάτη, μὲ τὸ μυαλὸ γιομάτο ἀπὸ τὴν εὐφροσύνην, ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐνωμένοι, ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὸ ὑπέροχον παράδειγμα Του, σοβαροὶ ἀδάμαστοι, θὰ προχωρήσουν ἐπὶ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ ἔργου ποὺ Ἐκεῖνος σχεδίασε.

Τιμὴ καὶ Δόξα στὸ Μεγάλον Νεκρό!
Τιμὴ καὶ Δόξα στὴν Ἑλλάδα, τὴν Μητέρα τῶν Ἑρώων!

Τὰ «ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὁ τρίτος τόμος (1939) τοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν μὲ τὸν τίτλον «Κυπριακὰ Σπουδαῖα» κυκλοφόρησε σὲ μεγάλο ὄγκον σῆμα καὶ 224 σελίδες, μὲ τὰ ἐπόμενα περιεχόμενα : Κ. Σπυριδάκι «Νικοκλῆς ὁ Πάφιος», Γ. Παπαχαραλάμπους «Ἔθιμα, Προλήψεις καὶ Δεισιδαιμονία τῶν Κυπρίων», Ν. Κληρίδου «Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου», Χαρ. Παπαδοπούλου «Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου Βαρνάβα τοῦ ἐν Βάσει», Ἀχ. Κ. Αἰμιλιανίδου «Ὄνομα, τοποθεσία καὶ ἱστορία τοῦ Ἐμιράτου τοῦ Κανδηλόρου», Τ. Β. Mitford «Two inscriptions from Palaiparhos», Π. Ι. Κιριτίση «Β' Κατάλογος Κωδικῶν Ἀρχιεπισκοπῆς», Α. Κ. Ἰντιάνου—G. H. Thomson «Wall-paintings at St. Neophytos Monastery». Κριτικὴ ἀνάλυση θὰ δημοσιεύσουμε στὸ ἐπόμενο τεῦχος.

—Στις 30 Γενάρη ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἡ πρώτη ἀνακοίνωση-διάλεξις στὴν Ἑταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν μὲ τὴν ἀνακοίνωση τοῦ κ. Ἄντ. Ἰντιάνου «Εἰκόνες Ἑλλήνων Μεταβυζαντινῶν ζωγράφων στὴν Κύπρον», ποὺ τὴν ἀρχὴ τῆς τῆς δημοσιεύουμε σὲ τοῦτο τὸ τεῦχος. Ἀναβλήθηκε λόγῳ τοῦ Ἐθνικοῦ Πένθους.

—Τὸ Παγκύπριον Γυμνάσιον φέτος διοργανῶναι τὴν τρίτην σειράν τῶν διαλέξεων τοῦ μὲ θέματα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

—Ἰδρύθηκε ἀπὸ νέους τῆς Λευκοσίας Μορφωτικὸς Σύνδεσμος μὲ τ' ὄνομα «Παρνασσός», ποὺ ἐλπίζεται πὼς θὰ ἐξελιχθῆι σὲ πραγματικὰ γόνιμον πνευματικὸν κέντρον. Στὸ οἶκμά του ἄρχισαν ὀμιλικὲς διαφωτιστικὲς κ' ἐνοδιαφέρουσες. Μίλησαν ὁ κ. Γ. Λαδᾶς μὲ θέμα «Οἱ σκοποὶ μας» καὶ ὁ συνεργάτης μας κ. Κύπρος Χρυσάνθης γιὰ τὴν «Εὐγονία».

—Ἐπίσης ἰδρύθηκε «Σύλλογος ἀποφοίτων τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου» στὴ Λευκοσία.

—Ὁ Πεζοπορικὸς Ὅμιλος Λάρνακος, ἀπαντώντας στὴν Πνευματικὴ Ἐπιστράτευση τοῦ Προέδρου Μεταξᾶ, διοργανῶσε ὀμιλικὲς σχετικὰς. Τελευταία μίλησε ὁ κ. Τ. Ἀνθίας μὲ θέμα «Ἡ γνωριμία μου μὲ τὴν Ἑλλάδα.» Στις 9 Φλεβάρη θὰ μιλήσῃ ὁ κ. Κ. Προυσιῆς μὲ θέμα «Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ Ρώμη».

—Στις 6 Φλεβάρη ἀναβιβάζεται στὸ «Μαγικὸν Παλάτι» Λευκοσίας τὸ παιδικὸν δράμα τοῦ κ. Τ. Ἀνθίας «Γαζίδι στὸν Ἥλιον» ἀπὸ τὸ Συγκρότημα Παιδικῶν Θεάτρων Λευκοσίας. Συμπράττουν ἡ Ὀρχήστρα τοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου «Mozart» καὶ στὸ πιάνον ἡ κ. Λόλα Λεοντιάδη Ἀνθίας, καὶ ἡ Σχολὴ Ρυθμι-

κῆς Γυμναστικῆς τῆς κ. Ἀθηνᾶς Καρα-
 ἄνα Σταμάτη. Τὸ ἔργο τὸ δίδαξε ἡ κ.
 Βάζα, καὶ τῆ σκηνογραφία τὴν ἔκανε
 Ἡ. Νεοπτόλεμος Μιχαηλίδης. Τὰ 50 οἱ
 τὶς εἰσπράξεις θὰ διατεθοῦν γιὰ τὸν
 Ἀθηνεὺς Ἑθνικὸ Ἀγῶνα.

Κατὰ τὸ Φλεβάρη κυκλοφορεῖ ἡ νέα
 ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Τ. Ἀνθία «Σε-
 ιενάτα».

—Στὶς 5 Γενάρη ἔγινε τιμητικὴ γιορτὴ
 τῆ Λεμεσοῦ γιὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Γυ-
 νασιάρχου Λεμεσοῦ κ. Α. Δρουσιώτη.

—Ἐνα πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίον γιὰ τὴν
 θηναϊκὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνιστικῆς περιό-
 ου εἶναι τοῦ W. B. Dinsmoor «The Athe-
 an Archon list in the light of recent disco-
 eries» (Columbia Un. Press, London, Mil-
 ord, 30s.)

—Γιὰ τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸ ἀξίζει νὰ
 ροσεχτεῖ γιὰ τὸν κάπως ἐκλαϊκευμένον χα-
 ακτήρα του τὸ βιβλίον «Life and thought in
 the Greek and Roman world» τῶν M. Cary
 καὶ T. J. Haarhoff. (Methuen, 8/-6.)

—Ὁ H. G. Wells δημοσίεψε ἕνα νέο
 μυθιστόρημα ἰδεῶν, τὸ «Babes in the
 arking wood», μὲ ἕνα πρόλογόν του γιὰ νὰ
 τηρεῖται τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ μυθιστορήματος.

—Στὴν Ἔδρα Βύρωνος τοῦ Πανεπιστη-
 οῦ Ἀθηνῶν γιὰ τὴν Ἀγγλικὴν Λογοτεχνίαν
 διορίστηκε ὁ Lord Dunsany, τοῦ ὁποῦ καὶ
 δημοσιεύσαμε ἕνα μονόπραχτόν στὸ τεῦχος
 αὐτό. Πρὶ λίγῳ καιρῷ ὁ Lord Dunsany κυ-
 κλοφόρησε τὸ τελευταῖον τοῦ βιβλίου «Jorkens
 as a large whiskey», ἕνα πολὺ ἐξυπνὸν ἔργο
 φαντασίας καὶ ταξιδιῶν.

—Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει γιὰ τοὺς γλωσ-
 ολόγους τὸ βιβλίον «Language and Reality,
 the philosophy of language and the princi-
 ples of symbolism» τοῦ W. M. Urban (Allen
 & Unwin, 21s.)

—Ἡ αἰθουσα ἀναγνώσεως τοῦ Βρετανι-
 κοῦ Μουσείου ξανάνοιξε πάλι, ἀφοῦ πάρ-
 θηκαν ὅλες οἱ φροντίδες γιὰ τὴν ἀσφά-
 λεια τῶν βιβλίων, τῶν χειρογράφων καὶ τῶν
 ἀναγνωστῶν ἀπὸ τὶς ἀεροπορικὰς ἐπιδρο-
 μὰς ἐνάντια στὸ Λονδίνο.

—Τὸ Cambridge University Press συμπλή-
 ρωσε ἕνα μνημειώδες ἔργο : «The Cambridge
 Bibliography of English Literature» σὲ τέσσε-
 ρις τόμους μὲ τὴν ἐπιτοασία τοῦ F. W. Bat-
 teson. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Ἀγγλοσαξονικὴν πε-
 ρίοδο καὶ φτάνει ὡς τὸ 1900. Τὸ ἔργο ἀνα-
 φέρει τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς τίτλους καὶ
 τὶς ἐκδόσεις των μὲ τὸ σχετικὸν κριτικὸν ὄλι-
 κό ὄλον τῶν βιβλίων τῶν Ἀγγλῶν συγγρα-
 φέων κατὰ τὴν μακρὰ αὐτὴν περιόδον, ποῦ
 ἔχουν ἀκόμα κάποιο λογοτεχνικὸν ἐνδιαφέρον.

—Ὁ T. S. Eliot προλογίζει μὴν τελευταῖαν
 ποιητικὴν ἀνθολογίαν ποῦ κυκλοφόρησε μὲ
 τὸν τίτλον «The Testament of Immortality».

Ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἐξέδωκε τελευταῖα ἕνα
 νέο του ποίημα, τὸ «East Coker».

—Μόλο ποῦ ἡ Ἀγγλία βρίσκεται σὲ πόλε-
 μο μὲ τὴν Ἰταλίαν, ἐξακολουθεῖ τὰ ἔργα τοῦ
 πολιτισμοῦ καὶ μελετᾷ, ὅτι καλὸ ἡ Ἰταλία
 ἔδωσε στὸν κόσμον σὲ περασμένες ἐποχές.
 Ἔτσι τελευταῖα ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Allen &
 Unwin κυκλοφόρησε στὴ σειράν Phaidon Press
 Art Books δύο βιβλία, τὸ ἕνα «Roman Por-
 traits» μὲ 120 πίνακες πορτραίτων ἀπὸ τῆ
 Ρώμῃ τῶν Καισάρων, καὶ τὸ ἄλλο «Michel-
 angelo—The Paintings—The Sculptures», μὴ
 πλήρη ἐκδόσιν τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου τε-
 χνιτῆ τῆς Ἀναγέννησης. Ἀναφέρουμε ἐπί-
 σης τὸ «Artistic theory in Italy 1450—1600»
 τοῦ Anthony Blunt.

—Ἐπίσης ἡ μελέτῃ τῆς ρωμαϊκῆς ἱστο-
 ρίας καὶ ἀρχαιολογίας ἐξακολουθεῖ στὴν
 Ἀγγλία. Ἀναφέρουμε δύο τελευταῖα ἔργα :
 τοῦ V. M. Scramuzza τὸ «The Emperor
 Claudius» καὶ τοῦ Inez Scott Ryberg τὸ 13ον
 τόμον τῶν «Studies and Documents» γιὰ τὴν
 ἀρχαιολογίαν τῆς Ρώμης ἀπὸ τὸν 7ο ἕως τὸ
 2ο αἰ. π. Χ. Ἀναφέρουμε καὶ μὴν νέα με-
 τάφρασιν τῶν «Γεωργικῶν» τοῦ Βιργιλίου
 ἀπὸ τὸν C. D. Lewis.

—Ἴσως γι' ἀνάπαυλα μέσα στὴ μανίαν τοῦ
 πολέμου, οἱ Ἀγγλοὶ ξαναγυρίζουν στοὺς
 μεγάλους ρομαντικούς τῶν ποιητῆς, Word-
 sworth, Coleridge, Shelley, Keats καὶ Byron,
 γιὰ τὶ καὶ τὰ ἔργα των ξανατυπώθηκαν τε-
 λευταῖα καὶ πολλὰς μελέτες γι' αὐτοὺς.

—Ὁ Morris Bishop δημοσίεψε στὸ Oxford
 University Press μὴν ὥρατι βιογραφίαν γιὰ
 τὸν μεγάλο Γάλλο ποιητὴ «Ronsard: Prince
 of Poets».

—Ἐνὸς ἄλλου παλαιοῦ Γάλλου ποιητῆ,
 τοῦ περιφημοῦ ἀλήτη ποιητῆ Fr. Villon τὰ
 ποιήματα μεταφράστηκαν στὴν Ἀγγλικὴν
 ἀπὸ τὸν Ed. Chaney.

—Ὁ Th. Geshkoff μὲ τὸ βιβλίον του «Bal-
 kan Union. A road to peace in South-Eastern
 Europe», λέγει μερικὰς ἀλήθειες πολὺ χαρα-
 κτηριστικὰς γιὰ τὴ συναντιώσιν τῶν Βαλ-
 κανίων.

—Δυὸ ὀνομαστοὶ ἀριστεροὶ Ἀγγλοὶ εἰρη-
 νιστῆς, ὁ φιλόσοφος Josiah καὶ ὁ οικονομολό-
 γος Laski δημοσίεψαν δυὸ φυλλάδια στὴ
 σειράν τοῦ Macmillan, ὁ πρῶτος τὸ «For Ci-
 vilization», καὶ ὁ δεύτερος τὸ «The Rights
 of Man», στὰ ὁποῖα κηρύττουν πᾶς ἴσα ἴσα
 γιὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν
 δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ συν-
 τριβεῖ ὁ ναζισμὸς καὶ ὁ φασισμὸς ποῦ ἀ-
 πειλοῦν τώρα τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἀνθρω-
 πότητα.

—Δυὸ καλὰ βιβλία γιὰ τὸν πρωθυπουργὸ
 τῆς Ἀγγλίας, γραμμένα τὸν τελευταῖον
 καιρὸν, εἶναι τοῦ H. Martin «Battle: the life

story of Winston S. Churchill, και τοῦ R. Sencourt «Winston Churchill».

—Στὴν Ἀγγλία συζητεῖται πολὺ τὸ πρόβλημα τῆς μεταπολεμικῆς ζωῆς ὅπως ὑποτίθεται πῶς θὰ διαμορφωθεῖ, ὅστερ' ἀπὸ τῆς φοβερῆς ἀράσσεια τοῦ πλάκωσις τῶν τῶν κόσμου. Ἀναφέρουμε τὰ σχετικὰ ἔργα τῶν: T. Fyfe, A. Heyst, L. W. Stratford κ. ἄ.

—Ἐνα βιβλίον ποὺ χαρακτηρίζεται ὡς σύμφορον τῶν πέντε αἰσθήσεων, γιὰ τὸ θέλημα τῶν ἀνθρώπων, εἶναι τὸ τελευταῖον ἔργο τοῦ Sachseverell Sitwell «Of Sacred and profane love».

—Ἐνα ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον βιβλίον γιὰ τὴν σύγχρονη τέχνη, γιὰ τὴν πηγὴς καὶ τὴν οὐσίαν, τὸ χαρακτηρὶ καὶ τὴν ἐπιδιώξεις τῆς σύγχρονης τέχνης, ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν τῶν «Modern Masterpieces. An outline of modern art» τοῦ Frank Rutter, (Newnes, 1935).

—Τὸ Cambridge University δημοσίευσεν τὸ πρῶτον μέρος τοῦ τρίτου τόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης με κριτικὸ ὑπόμνημα. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι: «The Old Testament in Greek» (20)

ΤΥΠΟΣ

—Κατὰ τὸ Γενάρη στὴν Ἑλευθερία δημοσιεύονται τοῦ κ. Τ. Ἀνθία «Ἡ νίκη τοῦ ἀποκλιτικῶς» 1, «Οἱ βέηλοι» 8, «Τὸ μίσημα» 12, «Τὸ ἑλληνικὸ φαινόμενον» 17, «Ὁ ἑλληνικὸς ἀνδρισμός» 23, καὶ τοῦ κ. Λ. Γιαννινοῦ «Ἡ ἀρετὴ» 26.

—Στὴν Ἑσπερινὴ γράφουν: ὁ κ. Π. Λιμπέρης μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα κριτικὴ γιὰ τὸ «Περ' ἀπ' τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ» τοῦ Νίκου Νικολαΐδη 7, «Ἐκπαιδευτικὲς Ζυμώσεις» 11, «Μικρὲς θυσίαι μεγάλης σημασίας» 15, «Προβλήματα πρὸς μιὰ νέα ζωὴ» 20, Ἐδῶ ἐπισημαίνεται ἄρκετὰ «Στιγμιότυπα» τοῦ κ. Χρ. Κερκυραίου. Στις 24 Γεν. ἀναδημοσιεύθηκε ἕνα ποίημα ὁ δυνάτω καὶ καλοδοουμένο ποίημα «Στὸν ἀνθρώπινον Μεταξά. Οἱ ἔχθροί σου ἀπαντοῦμε: χαρῶντες» τοῦ Χρ. Α. Μάνου.

—Στὸν Ἀνεξάρτητο ὁ κ. Ε. Π. Φαρμακίδης δημοσιεύει γιὰ τὴ «Φρικτὴ τραγωδία» τῆς σφαγῆς τῶν Γαρδικιωτῶν 8, ὁ κ. Γ. Παπαδόπουλος τὴ διάλεξή του στὸ Μορφωτικὸ Σύνομιον «Παρνασσός» «Οἱ σκοποὶ μας» 25, 26.

—Στὸν Κυπριακὸ Τύπο ἀναφέρουμε ἰδιαιτέρως τὴς «Σκεψεις» ἐγκρίτου πολίτου ποὺ ἀναγράφει μετὰ τὰ στοιχεῖα «Γ. κ.» καὶ ποὺ ἀλλοτνται ἀπὸ ἔθνον ἐνθουσιασμό. Δημοσιεύονται καὶ ἕνα Δευτέρω. Ἐδῶ ἐπίσης ταυτίζεται τὸ Κυπριακὸ χρονογράφημα τοῦ κ. Γ. Κωσταρίδη.

—Στὸν Παρασκευῆ δημοσιεύονται ἐνδιαφέρουσες Ἀναμνήσεις καὶ σημειώματα

γιὰ τὸ Ἡμιγυμνάσιον Λεμεσοῦ τοῦ κ. Πάνου Φασουλιάτη.

—Πήραμε καὶ τὴς ἐφημερίδας *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, *Πάφος*, *Χρόνος*, καὶ τὰ περιοδικὰ *Πάφος*, *Ἀπόστολος Βαρνάβας*, *Books of the Month* καὶ *International Dentistry* τῆς Ἀλεξανδρείας, ποὺ τὴ διευθύνει ὁ Κύπριος κ. Λ. Γ. Ὀλύμπιος.

ΒΙΒΛΙΑ

Νίκου Νικολαΐδη: «Περ' ἀπ' τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ». Κύπρος, 1940, 80 σ. 166.

«Κυπριακὰ Σπουδαία, Δελτίον τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν. Τόμος Γ'. 1939. Ἐν Λευκωσίᾳ, Κύπρου, 1940. 80 μεγ., σ. X+224, σελ. 6.

Κ. Σπυριδάκη: Λόγος ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τοῦ Ἀρσινόκαστρου. Ἐν Λευκωσίᾳ, 1940, 80 σ. 8, γρῶς. 4 1)2.

B. Kenorkian: Froebel devant la pedagogie scientifique. Nicosie, Chypre, 1940. 80 pp. 114 2)2.

T. B. Mifford: Two inscriptions from Palaipaphos Nicosia. 1939. pp. 109—113.

Γ. Χ. Παπαχαλαζόπουλος: Ἑθιμίαι, Προλήψεις καὶ δεσποδαιμονίαι τῶν Κυπρίων II. σ. 18, Λευκωσία.

Κ. Σπυριδάκη: Νικοκλῆς ὁ Πάφιος. σ. 11, Λευκωσία.

Ν. Κληρίδου: Κυπριακὴ Ἀγιογραφία Β'. σ. 20, Λευκωσία.

Π. Κιζιμίση: Β' Κατάλογος τῶν χειρογράφων (κωδικῶν) τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου σ. 42.

Χ. Παπαδοπούλου: Ἀκολουθία, τοῦ Ὁσίου Βαρνάβα τοῦ ἐν Βάση. σ. 28. Λευκωσία.

A. C. Indianos—G. H. Thomson: Wall paintings at St. Neophytos Monastery in Cyprus. pp. 72.

Τὰ ἑπτὰ ἀνωτέρω βιβλία εἶναι ἀνατυπώσεις μελετῶν ἀπὸ τὰς «Κυπριακὰς Σπουδαίας» Γ' τομ. (1939).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Π. Δ. Μητρ. Λάρνακα. Τὸ ἔγγραφο μαζί μετὰ τὸ συνοδευτικὸ σημειώματάς θὰ τὰ δημοσιεύσουμε στὸ ἐπόμενο. Εὐχαριστοῦμε.—Λ. Παντ., Τριμίθι: Τὸ ἱστορικὸ σημειώματάς ἐνδιαφέρει, μά εἶναι ἄρκετὰ φτωχὸ. Ὅσοδο θὰ τὸ δημοσιεύσουμε μαζί μετὰ ἄλλα

ανάλογα πού ἐλπίζουμε νά ἐτοιμάσετε. Τό ποιήμά σας ὑστερεῖ πολύ, καί στήν οὐσία καί στή φόρμα, ἀπό ἄλλα προηγούμενά σας.—Τ. Μ., Λεμεσό : Εἶναι πολύ ἀδύνατα καί τὰ δυό ποιήματά σας.—Ν. Κ. Μ., Λεμεσό : Πώς εἶστε «μαθητευόμενος ἐρασιτέχνης λογοτέχνης» φαίνεται ἀπό τὰ ποιήματά σας. Ὅμως ἐρασιτεχνισμοί στήν ποίηση δέ χωρᾶνε κι ἄς ἦσατε στό Γυμνάσιο «ἀριτος ἐκθεσογράφος κατὰ γενικήν ὁμολο-

γίαν τῶν καθηγητῶν» σας, ὅπως... μετριόφρονα γράφετε. Στή 'Νοσταλγία' σας ἡ δουλική μίμηση ἀνάλογων ποιημάτων συμπολίτη σας ποιητῆ εἶναι φανερή, ἐνῶ τό 'Απόψε', πού εἶναι πραγματικά δικό σας, δέν εἶναι βέβαια ποίημα. Κάνετε καλά νά γυρίσετε στήν πεζογραφία. Μά πρὸς Θεοῦ! ὄχι σχολικέες ἐκθέσεις!...—Ν. Κλ. Λαν. καί Τ. Φρ. Ἀθήνα : Οἱ ἐπιστολές σας μᾶς εὐχαρίστησαν καί μᾶς γεμίσανε περηφάνεια.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ:
ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ
"ΣΕΡΕΝΑΤΑ"
ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΠΟΙΗΜΑ

Μιά παρένθεση φυγῆς στό παρελθόν
καί στὰ αἰώνια πανανθρώπινα αἰσθήματα.

Ἐπεύθυνος ἰδιοκτήτης Ν. Ι. Κρανιδιώτης—Κερύνεια.

Τυπογραφεῖο "ΝΕΟΣ Κόσμος,, Θ. Κυριακίδη—Λευκοσία.